

18. listopadu 1933.

Paměti

mého otce Mikuláše Frant. Veselého.
/Přepis po částečné gramatické úpravě/.

Otec můj, Mikuláš František Veselý, pocházel z četné rodiny, z 10 dětí, z pěti synů byl neástarším a již ve 13 letech musel konat veškeré zeměd. práce. Školu navštěvoval jen několik let, škola byla dvoutřídní, v I. třídě bývalo až 130 dětí, ve II. 80-90 dětí.

Můj děd, otec tatínkův, Josef Veselý, koupil statek v Hýskově u Berouna, měl jednu sestru provdanou Krtkovou.

Otec sepsal podrobnější paměti r. 1925, ale ty, jak poznamenává, sebrali r. 1930 komunisté. Po krátkém úvodu, k vlastnímu textu. Psal 18. 11. 1933 - Josef Veselý - MUDr.

Jménem Páně začnu psát moje paměti. Narodil jsem se 25. listopadu 1859, otec byl Josef Veselý, narozen 16. října 1821, matka Anna, rozená Smetanová z Bělče u Litně, nar. 1. května 1827, bydleli ve Lhotce u Svinař. Dědečky i babičky jsem nepoznal, když jsem se narodil byli již mrtvi, pravda, Živá byl jen matčina matka, ta zemřela, když mně bylo 1 a půl roku. To co napíši o svých předcích, to mně povídal můj otec, když jsme spolu pracovali. Otcův dědeček byl na svinařském panství, jak se tenkrát říkalo, obrovčákem, který měl pod svoji mocí několik dvorů, kde se chovaly ovce, on na všechny dohlížel, bylo jich okolo Svinař několik. Dobře se mu vedlo, mohl koupit na Lhotce živnost s hospodou, kterou rozdělil mezi dva syny - Josefu dal hospodu, která ještě dnes stojí a při ní asi 18 korců polí a něco přes 40 korců se stavbou dal Janovi, našemu dědečkovi. Babička moje byla roz. Seydlová z Bělče, z téhož mlýna, z něhož byla později i moje matka, neb dědeček Smetana ten mlýn později koupil, Smetanovi byli dříve v Bakově u Slaného.

/Ten praděd ovčák koupil ještě někde v Divišově hospodu, kterou dal třetímu synovi, snad jménem Václav./

Děd Smetana se jmenoval Václav a babička Veronika, roz. Příhodová z Makotřas od Slaného /její matka se jmenovala též Veronika roz. Kindlová z Lidic/.

Můj otec živnost ve Lhotce prodal a koupil asi r. 1856 v Hýskově, kdež již dříve koupil jeho švagr Václav Krtěk živnost, otec měl jen jednu sestru Annu provd. Krtkovou, byli dříve v Hodině, kde prodali a koupili v Hýskově. Otcovi rodiče bydleli asi již dříve v Hýskově, neb jsou pohřbeni v Železném, to jsem četl na kříži jejich hrobu v Železném, více o nich nic nevím.

Moje matka měla bratra Frant. Smetanu, který se přizemnil na Korno, kdež jsem jako hoch čato býval, pak sestry Marii, provdanou Hojerovou, /matka moje ženy/, Rozárku provd. Štípkovou a pak Barušku provd. Stádníkovou, ta byla nejmladší, to pamatuji, když se vdávala, že jsem byl na svatbě v Chýňavě, bylo mně asi 6 let. Tohoto roku 1866 pamatuji Prusko-Rakouskou válku, která ale netrvala dlouho. Pamatuji v den královohradecké bitvy, lidé u nás si lehali na zem a říkali, že je slyšet, jak se zem chvěje od střelby a pak, že někteří mladí lidé utekli do lesa, někteří i s dobytčím, ale druhý den se zase vrátili domů.

Pak přišli Prusaři, u nás byli dva 6 neděl, jeden starý, druhý mladší, ten nosil brýle, ale takto mimo ně jsme ještě mívali také až 8 vojáků, ale zdrželi se tak jeden den a jeli zase dál. Tehdy jsem již chodil do školy první rok. Mladší bratr Jan, tomu staršímu Prusaři tak zvykl, že když odcházeli chtěl s ním jít, museli pro něho až do Hutě. /pravděpodobně Nové Hutě/.

Moji sourozenci: nejstarší byla Marie roz. 1850, provdaná r. 1869 za Václava Haška, zemřela r. 1931, druhá Anna zemřela r. 1865 ve třinácti létech, pak Antonie roz. 1855, provd. za Eraz. Kalubu, zemřela v list. 1936, pak byla Rozalie, naroz. 1857, provd. za Artema Kozla Ukrajince, zemřela r. 1929, pak jsem byl já, po mne byl Jan r. 1862, žena jeho Antonie roz. Mejstříková, další Antonín, roz. 1865, žena Marie, roz. Soboláková, z Mezilisky, další byl Karel nar. r. 1867, zemřel r. 1921 na mrtvici, jeho žena byla Anna roz. Pluhařová z Mirohoště, pak byl Václav nar. r. 1869, žena Veronika, roz. Linhartová, druhá žena Marie, vdova po Hrnčířovi, roz. Knoblochová, poslední byla Josefa nar. 1872, provd. za Vladislava Grofa, zemřela r. 1927.

Bylo nás hodně, měli se rodiče o co starat, pokud jsme byli mladí a chodili do školy, tak to ještě šlo, ale když jsme dorůstali, to bylo se nad čím pozastavit, holky bylo třeba vybavit, Marie se vdávala r. 1869, Antonie 1874. Když jsem ukončil obecnou školu, byl bych se rád učil řemeslo, ale že jsem byl nejstarší z hochů musel jsem zůstat doma, dělat oráče, Jan se šel učit řemeslo zámečnické na Závodí k Sajdlovi r. 1876. Nebylo mně ještě 6 let, když jsem začal chodit do školy, učení mně šlo dosti lehce, zvláště čtení a počty, takže sestra Roza, o dva roky starší byla napřed, ale do druhé třídy jsme přešli společně. Náboženství nás vyučoval, zdá se mi jednou týdně, kaplan Václav Hradec ze Železné, že jsem vždy uměl z dějepavy i katechismu, měl mne rád a bral mne do kostela, kdež jsem dělal ministranta, t.j. přísluhoval jsem mu u oltáře ještě s jiným hochem. On říkával naší mamince, aby mne dali do školy, ale nebylo možno - nebylo na to, ten kněz radil mamince, že před lety berounský děkan Seydl založil nadaci, na kterou měli nárok první z příbuzenstva Seydlů a naše babička z otcovy strany byla Seydová. Tak matka šla do mlýna v Berouně, k Seydlovům, kde jsme mlývali a hlásili se k nim jako k přátelům, byla tam vdova, měla dva již dospělé syny, tak jeden došel na děkanství, p. děkan mi řekl, že nadace je již zadána berounskému studentu, bylo po všem, já začal doma dělat oráče, nebylo mi ještě ani třináct let, bylo to r. 1872. Ten rok byla velká voda, přišla z velkých dešťů, bylo to 25. května, mnoho lidí se tenkrát utopilo. R. 1877 na jaře přijel do naší vesnice nějaký p. Doubrava, v hospodě přednášel o Rusku, že je tam dobrá půda a laciná, dá se tam dobře hospodařit, zvláště nabízel velkostatek Vysokou u Žitomíra, od nás jel se tam podívat Mejstřík v květnu, prý se mu tam líbilo, hned tam dal závdavek 50 rublů, aby mu do podzimku vystavěli obydlí. Vrátil se do podzimu, prodal svoji živnost a v září odjeli do Ruska celá rodina a s nimi jel také Frant. Sojka, ten byl svobodný. To byli první vystěhovalci z Hýskova do Ruska, před nimi se všichni stěhovali do Ameriky. Naši rodiče v podzim prodali svoji živnost r. 1877, koupil to z Nové Hutě nějaký Holeček. Tak jsme se připravovali přes zimu do Ruska, pávě toho roku se někteří připravovali k stěhování do Ameriky, přemlouvali mne, abych s nimi také jel, ale mně se více líbilo Rusko, byli tam již naši přátelé Hojerovi od r. 1869 a pak, mamčin bratranec Ant. Mareš. Adresu Hojera i Marešovu jsme neznali, tak jsem dopsal do Roudnice na Aloise Mareše bratra Ant., ten poslal adresu svého bratra Antonína: Ruská Volyň, p. Luck, Mstyšin Ant. M. Na náš dopis jsme hnedle dostali odpověď, abychom napsali, kdy vyjedeme z Prahy, současně si objednali, co jim máme koupit v Praze, až přijedeme do Dubna abychom zajeli do hospody k Venturovi, že pro nás pošlou koně, tak jsme se vypravili, právě jela Sojková s 2 dětmi a matkou starou pí Novotnou, jel také jos. Landa, ze Závodí Vínček Hajzler a já s tatínkem, abychom něco když bude možno koupili, nebo připravili, já že bych zůstal v Rusku a tatínek by přijel pro rodinu do Čech. Vyjeli jsme 17. března r. 1878 z Hýskova v noci, byla neděle, druhý den 18. břez. jsme sedali v Praze v 1 hod. odpoledne na státním nádraží, nyní Masarykovo, večer jsme přesedali v Čes. Třebové, ráno jsme byli v Přerově, kde jsme také přesedali, jeli jsme pak do Krakova, tam byl právě jarmark, koukali jsme na ty malé koníky z

vlak, cestou nám bylo dosti veselo, pořádě jsme zpívali, Landa byl velký zpěvák a s Hajzlerem vysloužilý voják, byli ve stejných letech, oba zámečníci, oba vysocí.

Ve Lvově jsme opět přisedali tam jsme potkali nějakého rolníka, byl se také podívat v Rusku, s otcem se znali, ten nás přemlouval, abychom se vrátili, že to tam nestojí za nic, ukázal nám zrní, které měl v kapse, že je to zadina, v Krásném jsme opět přisedali a pak jsme již jeli až do Brodu, tam jsme byli do rána u Lence a ráno jsme jeli k Radzivilovu, kdež nás na celnici prohlédli a jeli jsme k Dubnu, tam jsme se rozloučili s našimi krajany, neb oni jeli dál do Kijeva a my jsme společně s krajanem Ostrým, hodinářem vzali povoz a zajeli jsme k Venturovi, ale od strýce Mareše tam koně ještě nebyli, Čechů tam byla plná hospoda, sjížděli se na volbu staršiny. Druhý den, když jsme se dověděli, že na blízku je Mirohošť, kde jsou Hojerovi, tak jsme se domluvili s obč. Malým z Mirohoště, že jej svezem a on že nám zase opatří povoz na zpáteční cestu. Současně s povozem do Mirohoště přijel povoz i od str. Mareše, kočí se ptal p. Ventury po nás, otec mu řekl, aby krmil koně a až přijedem druhý den, že s ním pojedem. Před večerem jsme byli v Mirohošti u Hojerů, ani se nanadáli, divili se, když nás hlédli, hospodářsky si stáli špatně, neb snad asi 3 roky po příjezdu do Ruska na podzim vyhořeli, shořelo jim všechno, nábytek, peřiny, atd. prý nám psali, ale my jsme nic nedostali. Strýc šel s námi k Malým, on nás zval, ukázal nám své hospodářství, měl pěknou výstavnost, v pořádku, k večeru pak jsme šli do hospody k Vajsovům, tam jsme pobyli asi do 10 hod., na noc jsme šli k Hojerovým. Ráno nás nechtěli pustit, ale že jsme měli v Dubně povoz, tak jsme museli jet. Pan Malý nám objednal povoz nějakého Urbana, on měl cestu do Dubna, tak nás vzal sebou. V Mirohošti se mi dosti líbilo, z Dubna ihned jsme odejeli do Mstyšína, z Dubna tam bylo asi 35 verst, cestou ve vesnici Nábřeží jsme koně pokrmili a jeli dál, jeli jsme s třemi koníky, byli malí, ale dobře běželi. V městečku Targovice nás chytil žid, který na nás čekal a hned nám dohazoval ku koupi majetek, mluvil polsky, dobře jsme mu rozuměli, nevyjednávali jsme s ním a jeli jsme dál, žid se znal se str. Marešem, před večerem jsme byli na místě. Strýc Mareš sekal dříví před svým zámekem, on získal celou stavbu po tom statkáři, byl to ovšem velký dům, v místnostech všady měli pohankové plevy, stropem jím do nich pršelo, plevy prodávali mužikům. Výměra půdy u Marešů byla 220 morků. Teta již měla pro nás připraven oběd, hned jsme obědvali, druhý den jsme prohlíželi pole, půda byla pěkná černozem, někteří občané měli i chmelnice, les blízko, pak jsme prohlédli živnost, kterou prodával nějaký Kocourek, měl toho přes 60 morků, ale byl svolný si asi 20 morků nechat s lesem. Stavbu měl novou, dvě slušné světnice, prkenná podlaha, ale chlév byl z proutí, stěny upletené bez stropu, stodola byla také nová, v ní mlátička, se žentourem, za stodolou vysázená zahrada, mně se to líbilo, požadoval za to dva tisíce osm set rublů. Ve Mstyšíně byla též vdaná sestra Mareše, měla nějakého Honka, také jsme k nim zašli a ten si mne vzal stranou, aby str. Mareš nevěděl a povídal, abychom ve Mstyšíně nekupovali, že je to jen malá vesnice jen asi 15 čísel, že tam škola není a ani být nemůže a že máme děti ke škole, on že to chce sám prodat a koupit někde jinde, tak nás s tím zradil. Druhý den v neděli jsme jeli do Lucka, bylo tam 14 verst, kolem Mstyšína tekla řeka Stýr, směřovala k Lucku, při ní měli luka. V Lucku se nám líbilo, město lepší, než-li Dubno. Již jsme se opět připravovali na cestu za naším Mejtříkem k Žitomíru na Vysokou, se strýcem jsme se domluvili, že si u nich necháme kufry, pojedeme do Dubna, a že nás čeledín vyveze asi na půl cesty, dále půjdeme pěšky, začali již s jarními pracemi v polích. Nepamatuji se mnoho-li měli krav, ale koní měli 9, všichni takové malé postavy, v chlévě bylo snad za kolik let nahromaděno hnoje, koně, aby se do chléva dostali, museli se ohnout, aby pod trámem dveří prolezli. Všady velký nepořádek, pokoje měli polepené plátěnými tapetami a ty po kusech trhali, když potřebovali onuce do bot, trochu je před použitím omnuli. U Honků to bylo lepší, také jídlo bylo chutnější, teta Marešová nám napekla šišky na sádle, byly až

černé, ale uvnitř těsto nebylo propečené, od Honků byly lepší. Strýcův čeledín nás vyvezl něco více než-li na půl cesty, pak jsme šli pěšky, po poledni jsme byli v Dubně, tam jsme přenocovali, dále jsme jeli drahou, ve Zdobunově jsme přisedali, sešli jsme se s Pavlisem ze Staré Hutě, zámečnickem, jel také do Kijeva, jeli jsme společně až do Olšanky, kdež jsme vystoupili s otcem, neb tam byli Mejstříkovi, do Olšanky jsme přijeli v noci, zašli jsme do krčmy k Moškovi, bylo tam plno opilých, byli jsme tam do rána, ráno pak jsme našli Mestříkovi, Mejstřík nám řekl, že se mu na Vysoké nelíbí, že je to daleko od dráhy a že mu Doubrava nedržel slovo. Dále řekl, že se tvoří spolek, je jich již hodně a že by chtěli koupit statek v Ráčkách, asi 1200 desjatin, je to 3 versty od nádraží - Demčín, je to první zastávka od Olšanky k Berdičevu, zem dobrá, les, který patří ku statku je blízko, hned druhý den jsme tam jeli se podívat a líbilo se nám tam. Na Olšance čekal na tu koupi Havránek, Prošek v Ozadovce, Adlov, který byl s Havránkem hlavní, oni měli slíbenou od statkáře odměnu, jen aby se starali o větší počet kupců, tak se se statkářem umluvili, že nám dá prozatímní obydlí a pronájem nějaké ohrady na brambory a zatím, že by se přes léto sehnal ten spolek. Mejstřík s otcem jeli na jarmark a koupili jen pár koní. Mejstříkovi se celá rodina rozstala na tyfus, museli zůstat na Olšance a na Ráčky jsme se zatím stěhovali: Proškovi, Havránkovi a Adlov, já byl na bytě u Prošků. S Proškem jsme společně seli oves, ječmen, proso, pohanku apod brambory jsme vyvezli hnůj a pak nasázeli. Hnoje bylo na dvoře dost. Tatínek mne poslal do Mstyšína pro kufry, sám jel domů pro rodinu, já při cestě jsem se zastavil u Fr. Sojky v Mizoči, on byl u kováře Maulíky, byl to tchán Čížka z Čurkova, byl to nějaký vzdálený přítel Mejstříků a Sojky. Maulíkovi měli dceru, kterou si Frant. Sojka vzal za ženu, oni měli při kovárně nějaké pole, měli to dost hezké, líbilo se mi tam, jel jsem do Dubna. V Dubně jsem si najal poštu, ta mne dovezla k Marešovým a hned jsem se vrátil zpět do Dubna a druhý den jsem jel na Olšanku a do Ráček, jen že jsem v Mstyšíně zapomněl dvoje boty. Na Ráčkách se mně moc stýskalo, tak, že bych, když by bylo možno hned šel domů třeba pěšky, když jsem byl v práci na poli, to ještě šlo, ale hůř bylo ve svátek, v neděli, nebo když přšelo a sedělo se doma, to bylo nejhůř, nemohl jsem se dočkat našich. Mejstříkovi se přistěhovali, ještě pomohli sázet brambory, to již se mi tolik nestýskalo. Do lesa pro dříví jsme jezdili čtyřmi koňmi, měli jsme je všichni dohromady, za dříví jsme neplatili. Před senami přijeli naši a hned přijelo 9 rodin od Poličky, mezi nimi byl hlavní nějaký Němec a Fajgl, byli to řemeslníci, ale peněz měli málo, hnedle se oddělili, Němec chtěl, aby z toho kurtáže také něco dostal, ale Adlov a Havránek nechtěli nic dát, nedohodli se, odjeli a koupili od nějaké paní asi 160 desjatin, dali jí dva tisíce, všechny peníze, co měli, ona byla ale zadlužená, tak, jak se říká, utřeli hubu. Konečně se spolek dal dohromady, ale nevím, ani co do toho vlezlo, že se rozešli. Někteří koupili na Okolku, jiní až v Zálesí, kdesi za Ovručem, tam jich odjelo nejvíc. Museli jsme se rozejít. Bratr Jan jel s tatínkem do Kijeva k zámečnicku Holubovi doučit se řemeslu. Když naši jeli do Ruska, tak bratra Antonína poslali do Vídně na učení, zeť Kaluba ho dal učit ševcem, jemu se to řemeslo nelíbilo. V Kijevě bylo dost Čechů od nás, někteří z nich si našli u vsi Kolonščině na německé kolonii pozemky, jako Sojka, Novotný, Brůcha, Hradecký a kovář Hervold, tak tam jel také náš otec i Mejstřík, ale na kolonii se jim nelíbilo, tak se domluvili ve vsi Kopilov statkáře Jackovského, že jim pronajme půdu, tak jsme odjeli do Kopilova. Stěhovali jsme něco železnicí do Kijeva a já se sestrou Rozou a bratr. Karlem jsme jeli vozem i Mejstřík s dětmi Janem a Marií, také jeli vozem, vedli jsme i krávy. Přijeli jsme právě na Bílou soboru, před velikonočními svátky r. 1878 do Kopilova. Ten rok za námi ještě přijeli Konvalinkovic rodina a Fr. Sojka s rodinou i Maulíkovíc, ti se ale s Jackovským nedomluvili a stěhovali se do Nalivajkovky, v Kopilově jsme zůstali jen my, za námi přijeli Kalubovi z Vídně, Také zůstali v Kopilově. Já jsem šel na zimu hlídat v noci do dvora, dostal jsem za měsíc šest rublů, měli jsme chatu, dříví jsme si

mohli v lese nasekat, dál nám také fúru ovesné slámy i plevy. K jaru jsem u něho nastoupil jako příkázčík a dával jsem pozor na lidi, kteří u mne pracovali, každý den zapsat, později jsem musel zapisovat všechny, plat jsem měl 60 rublů ročně, 12 korců obilí, obytné stavení s chlévem a ohradou na brambory a zeleninu, pastvu pro dobytek; naši naseli žito, oves, nasekali sena. Ekonomem byl p. Nedzveckí, bylo mu již přes 60 let, humeným Dombrovský, mužik, tomu bylo již přes 70 let, lanovým byl Tyškevič, také již přes 50 let, ten 1881 r. zemřel a na jeho místo přišel jeho švagr Nikolaj Kozlovski, ještě svobodný. /Více o kopilovském velkostatku v příloze!/ Nad koňským chovem byl Podkovinski, bratranec starého Jackovského, také již dědeček.

Na jaře r. 1881 se mi končil rok služby, zůstal jsem zase na další rok. Mezitím zakoupili na kolonii pachtované pozemky Fr. a Jos. Sojkové, pak Mejstříkové, i my jsme po jaru koupili dva pozemky od Hýbla a Tepery asi 18 des., naši se na zimu odstěhovali na kolonii, já zůstal v Kopilově, byl jsem u Nedzvěděských. Na jaře jsem od Jackovského odešel, to bylo r. 1882. Hnedle přijel strýček Hojer, koupil také na kolonii a za ním Kaluba, ten byl také původně v Kopilově, též koupil na kolonii, takže již tam zůstalo málo Němců, také téhož roku koupil i Mareš.

Půda byla velmi zanedbaná, zarostlá pýrem, dalo nám mnoho práce, než jsme ji trochu upravili, vyhnojili. Hnoje bylo tenkrát dost, za fúru v Kolonščině 3 nebo 4 kopějky. První léta nebyl ani chleba, jen úžitek od krav nás živil, prodalo se každý týden nějaké máslo a koupil se chléb, jen se živořilo.

Někteří sloužili v Kijevě, já jsem se r. 1884 oženil, vzal jsem si Hojerovic Barušku, to bylo v červenci 10. dne a v říjnu jsem šel sloužit do Kijeva, jako rozsílň /posel/ v Českomoravské technické kanceláři. Hlavní inž. tam byli Kostomlatský, Pšenička a třetí Homola, čtvrtý písař student Fankovský - Rus a účetní Šilhan, ten byl ve dvou kancelářích, také u Baxantů. Práce nebyla těžká, ani služba nebyla velká, 25 rublů za měsíc, k tomu malý byt, palivo, světlo, čas 2x denně, byly příjmy i jiné /zpropitné/, také žena sloužila jako kuchařka, takže za dva roky jsme několik set rublů sebrali. R. 1886 Českomoravský podnik kijeviskou kancelář zrušil, přešel jsem proto jako skladník do Greterové továrny, tam jsem byl jen do Nového roku, pro nedostatek práce lidi propustili, zůstalo jen asi 40 zaměstnání. Stěhovali jsme se tedy na kolonii. Tam jsme byli do jara, v květnu jsem se dostal do kanceláře Brejř a Daněk, tam byli inž. Prokeš a Fielvert, za mnoho to tam nestálo. Měli jsme již dvě děti - Slavěnka se narodila 17. 6. 1885 a Jaroslav 7. 5. 1887, rodina musela být na kolonii, nebyl byt až na podzim - Helcovi měli na Šulavce pivnici, špatně jim to šlo, hleděli se toho zbavit, nebyl kupec, tak to prodali nám, já zůstal na službě a žena za dne, když někdo přišel na pivo, tak ho podala, večer již jsem byl doma sám, v neděli jsem se vrátil hned v poledne, tak nám to tak vycházelo, jen že jsme byli živi. Na jaře jsme shledali, že bychom tam mohli přijít o všechno, žádný kapitál jsme neměli. Já jsem chtěl pronajmout nějaký kupecký krám, již jsem vyjednával na Martino-blahověščenkové ulici, ale žena se toho bála a v tom rodiče Hojerovi vzkázali, že dají Josefa /syna/ do učení a že tu půdu nebudou moci celou obdělávat a že by nám polovic přenechali, bydlet že můžeme s nimi společně. Dojel jsem do Kolonščiny, právě Brůcha prodával svůj pozemek, tak jsem to od něho koupil za 280 rublů. Stavba byla zchátralá, tu jsme rozebrali a spálili v kamnech, ale úroda na polích byla dosti dobrá, i sena, trávu jsme ihned posekali, jednu krávu kopavou nám nechal, dvě jsme měli, koupili jsme koně, vůz, pluh, brány jsme dostali od Hojerů, tak začali hospodařit r. 1888. V příštím roce jsme vysázeli chmel, ten rok byl v ceně, tak jsme si trochu mohli pomoci a v témže roce na podzim jsem postavil větší místnost, aby se mohly v ní pořádat taneční zábavy. Za domkem jsme udělali kuželník, pivo jsem kupoval z pivovaru, z počátku jsem pro něj dojížděl, později ho dovážel žid Šulim. Tak se také něco vydělalo, ale přesto první léta nebylo možno ani ten

nájem v Kolonščině zaplatit. Pole bylo zpustlé, neúrodné, dokud jsme je nevyhnojili. Hnůj se vozil ze všech stran a jezdilo se denně, nejvíce z Kolonšчины, pak z lesa od hajných, z lesních pil, také z Makárova, Motýžina a jiných vesnic méně. R. 1889 se narodil Veník, 30. 6., děti přibývalo, při tom i starostí. Rodiče nám dle možnosti pomáhali, oni si drželi dvě krávy a nějakou jalovici a tele, z počátku platili jednoho čeledína, my také jednoho, oni měli asi 20 kop chmele a trochu obilí, seno měli zvlášť, pole jsme hnojili společně. Snášeli jsme se dobře.

R. 1890 se přistěhoval na kolonii bratr Jan z Kijeva, koupil od Převratských. Bratr Karel se o masopustě oženil, tak obyvatel na kolonii přibývalo, téhož roku zemřela naše maminka, bylo jí 63 let, byla pohřbena na Katolickém hřbitově v Makárově, začátkem října. V příštím roce se vdávala naše Josefa, v masopustě 1891, vzala si Grofa, on byl v Makovišti ve vinopalně strojníkem. Náš otec se pak zdržoval nejvíce v Makovišti. Téhož roku, 24. 10., se narodila naše Marie.

V následujícím roce ruská vláda měla Čechy k tomu, aby přijímali pravoslavné náboženství, v Kyjevě se o to staral nejvíce Čech, profesor Jareš, byl dobře znám s profesorem Rachmaninovem z Kyjevské univerzity, byl naším statkářem, majitelem, který propachtoval nám Čechům pozemky na kolonii. Češi v Kyjevě již byli, někteří, pravoslavného vyznání. V listopadu jsme si svolali schůzi, na níž jsem byl společně s Novotným vybrán, abychom dojeli do Kyjeva k profesorovi Jarešovi a sdělili mu, že naše obec je rozhodnuta přijmout pravoslavné vyznání. Prof. Jareš nás dovedl k prof. Rachmaninovi, a ten druhý den nás předvedl ku kyjevskému generál-gubernátoru Ignátjevu a ten ihned nařídil, aby tato událost byla velmi toržestvená /slavnostní/, neb pravoslaví přijímala celá obec. K této slavnostní události byl od gubernátora vyslán zvláštní úředník, mirovoj posredník, přístav, staršina, asi 4 popové, andrejevský baron Edenburk, přijeli Češi z okolí, bylo to velmi slavnostní. Bylo to 21. listopadu 1892. Pravoslaví jsme přijali všichni, mimo několika přestárlých lidí.

R. 1893 v masopustě se ženil bratr Václav, vzal si Veroniku Linhartovou, pracoval v Kijevě v továrně. Na podzim 1. pros. se narodila naše Anna, téhož roku se oženil bratr Antonín, vzal si z Mezilíček Marii Sobolákovou, právě o posvícení.

R. 1894 na podzim jel dědeček Hojer do Čech na návštěvu, pobyl tam asi 6 týdnů a když přijel, tak Josefa Blažková, v zimě, jela se učit porodní babičkou do Prahy, asi začátkem června kurs ukončila r. 1895 a vrátila se domů. Na jaře téhož roku onemocněl otec Hojer, při návratu dcery Blažkové se jeho stav zhoršil a 16. července 1895 zemřel, byl pohřben v Makárově, na podzim se odstěhovala maminka Hojerová do Kijeva, mne naši občané donutili, abych jel s chmelem do Mirohoště, k nám kupci nedojížděli, jen když byl chmel hledaný, drahý, podařilo se mi ho dost brzo prodat po 6 rublů 60 kop. za pud.

V druhém roce 1896 byla korunovace císaře Mikuláše II. My jsme také dělali parádu - jeli jsme na koních do církve v Kolonščině na bohuslužbu, tam se pak popíjelo /podrobnosti v příloze/. V tom roce 20. září se nám narodil Josef. Koupili jsme mlátičku se žentourem, dříve jsme měli jen ruční a k tomu společně s bratrem Karlem.

R. 1897 Rachmaninov prodal pozemky v kolonii nějakému Rybnikovi a ten nám hned pozemky zaprodal, 110 rublů za desjatinu. V listopadu téhož roku zemřel náš otec a v prosinci zemřela švagrová Alžběta Sojková. Vzpomínám, že téhož roku od května do října byla v Kijevě hospodářsko-průmyslová výstava.

V podzim r. 1898 jsme uzavírali kupní smlouvu u notáře v Kijevě na pozemky naší obce, my jsme koupili pozemek po Hojerových a po Brůchovi, k tomu za pasekou 2 des. a v pasece něco méně nežli des., celkem výměra činila 23 a půl desjatin. Pak se nám již hospodařilo

lépe, bylo také více dobré půdy, v dalších letech jsme se starali, abychom zaplatili dluhy váznoucí na koupené půdě, bylo zanedlouho vyrovnáno.

R. 1900 se oženil Josef Hojer, vzal si S. Šlegrovou v Mirohošti.

Nutno se ale vrátit k r. 1897, před Novým rokem se do Kijeva přistěhovali Helclovi, kde již dříve bydleli Blažkovi a Jos. Hojer s maminkou, na jaře pak koupili stavební místo společně Helclovi s Blažkovými, postavili si domky, Helclovi při ulici, Blažkovi vzadu. Helclovi si v domku zřídili kupecký krám, šlo jim to dobře. Blažková byla porodní bábou a on pracoval v továrně Gr. a Skřivánek, také se jim vedlo dosti dobře. V domku u Helclů bydlel Josef Hojer s maminkou, pak se svojí manželkou. R. 1901 před vánočními svátky maminka Hojerová zemřela v Kijevě, převezli jsme ji na kolonii a na hřbitově v Makárově pohřbili.

R. 1899 na jaře ukončil školu náš Jaroslav v Kolonščině, dali jsme ho pak do Kijeva do vozněsenské školy na Lvovské ulici do druhé třídy, tam chodil dva roky, bydlel u Blažků. Po ukončení byl doma, pak bylo nutno zřídit menší školu v naší obci, tak mně nabídl pravosl. duchovní Romanovský, aby Jaroslav náš šel do učitelského kursu do vozněsenské školy. Syn pak byl na kolonii učitelem, v zimě učil, v létě pak pracoval při hospodářství.

Vylepšená půda na kolonii začala více rodit, dobře se hospodařilo. Roku 1903 od makovištského velkostatku Žid Mánov prodával půdu, několik nás se domluvilo a koupili jsme několik desjatin. Nejdříve Linhart, Jan Mejstřík, Josef Sojka. Linhart a Jan Mejstřík po 6 des., Sojka 15 des. - jemu se povedlo, neb když jsme kupovali kolonii, on koupil při svých polích les, který k nim přiléhal ve výměře 12 des. Ten nyní prodal na "srub", získal několik tisíc rublů, půda mu ovšem zůstala. Za ním koupil bratr Karel 6 des., i František Mejstřík 6 des., Kaluba 10 des., na konci já 6 des., Grof koupil jen 2 des. lesa. Celkem jsme koupili od Manova 57 des. s část. lesem. Půda byla dobrá, les již pěkně vzrostlý. Platili jsme 250 rublů za des. Mohli jsme sít více jetele, bylo více krmení a bylo více dobytka.

R. 1904 vznikla rusko-japonská válka, ta nám nic neuškodila. Pak v květnu se nám narodila Bětuška. Josef, ač byl ještě mladý, dali jsme ho do Kijeva do školy, byl u Helclů. Chtěl jsem, aby mohl studovat, neb s Jaroslavem a Veníkem jsem nemohl nic dělat, potřeboval jsem je doma. Koupil jsem od Červnovského z Českého Brodu mlátičku se spodním sítem, železné brány, od Mogilevského z Žitomíru žací stroj, výrobek Osborne, společně s bratrem Karlem, stroj dobře pracoval, šlo nám to lehčeji.

R. 1905 jsme se začali připravovat ku stavbě, domek byl těsný a zchátralý. Válka japonská vznikla roku 1904 v lednu, pokračovala ještě v r. 1905. Rusko šlo od porážky k porážce, lid se začal bouřit, hlavně ve městech. Po námořní prohrané bitvě u Čusimy se začalo vyjednávat o mír a cár, aby lid poněkud usmířil, vydal svolání, že bude svolána "Hosudarstvennaja дума". Připravovalo se k volbám, začaly sjezdy velkostatkářů, rolníků a popů. Nejdříve ve volostech, pak v Kijevě. Ve volostech se volili velitelé, kteří zase v újezdných městech volili další velitele do Gubernského sobranija. Z nich se volili již poslanci do Dumy, tak se to důkladně propocívalo. Já jsem se z volosti dostal dál do ujezdných voleb, tam jsem byl 3x, bylo z toho pramálo užítku. Již tenkrát revoluce ukázala své rohy, Stolýpin to ještě zdolal, byla ale na něco přece dobrá. Čechům bylo povoleno otevřít obecnou školu, kde se vyučovalo v rodné řeči (jen v Kijevě) a bylo povoleno vydávat v české řeči časopis.

Pan Dr. Václav Vondrák v Kijevě začal vydávat týdeník "Ruský Čech", nám Čechům bylo umožněno vzájemné seznámení. Časopis se bohužel dlouho neudržel, měl poměrně málo odběratelů. Bylo mnoho různých stran a tendencí, všem nemohl vyhovět. Vondrák na něj mnoho doplácel a to mu ještě nadávali, byl roztrpčen. Pak přijel do Kijeva redaktor z Prahy, Věnceslav Švihovský, začal vydávat "Čechoslovana". Já jsem se již dříve znal s panem Vondrákem, staral jsem se, aby se jeho časopis odebíral, později o odebírání "Čechoslovana". Pak mým přičiněním v naší obci odebírali všichni občané. Známost s panem Dr. Vondrákem mně pomohla, že jsem dostal syna Josefa do gymnasia A. I. Stěpoviče /soukromé/, kde se učil bezplatně, neplatil školné.

R. 1906 jsme postavili novou velkou stodolu a chlév pro krávy i koně. V dalším roce jsme postavili zděný sklep a nad ním obytné stavení, pěkné. Také jsme postavili ze starého domku kuchyni pro dobytek a dřevník. Tím jsme se trochu zbavili starostí, kterých bylo dost se stavbou.

R. 1910 na jaře se vdávala Slavěnka, vzala si Václava Perglera z Krošny u Žitomíra, odvezli jsme ji na Krošnu. Na zimu šel Veník k odvodu, byl odveden, což mne velmi zarmoutilo, neb jsem byl jist, že vojákem nebude, a ještě ho odeslali do Číny do Mandžurie. Staral jsem se, aby tak daleko nemusel, ale nebylo to nic platno, musel jeti. Později se mu tam dařilo dosti dobře, pracoval jako vazač knih.

Na Krošně to bylo špatné. Konečně jsme se domluvili se starým Perglerem, že dá Václavovi dvanáct set rublů, pak jsme koupili na Marjánovce od Němce Nikolau-e za 4.000 rublů živnost, asi 18 des. Mladí se tam na zimu přestěhovali.

R. 1910 jsme na podzim propachtovali na 6 roků velkostatek Berezovku s Aronem Lipavským, židem z Kolonščiny. Později jsme ještě přibrali Františka Mejstříka. Bylo s tím dost starostí, ale také byl užitek. Na jaře jsme dali krávy na Berezovku, byly tam přes celé léto. Bylo tam dost pastvy. Odtud se vozilo denně mléko do Kijeva, bývalo ho až 12 věder denně, jedno vědro za rubl. Na podzim jsme krávy vzali domů. Doma bylo pak dost krmení, ovšem pokud tam byl dobytek, musel jsem denně docházet na Berezovku.

Mezitím docházela udání až ku gubernátoru, že žid Lipavský pronajímá velkostatek a já že jsem jen krycí osobou, ale makárovský pristav nám pomohl. Ale stálo to dost a Aron musel pryč. Drželi jsme to pak sami s Mejstříkem. Obilí jsme prodávali prostřednictvím Tolmačeva vojenskému vědomstvu. Tomalčev byl zetěm paní Podčínině, majitelky velkostatku, on byl důstojníkem v Korpusném intendantstvu.

R. 1913 byla v Kijevě výstava. V témže roce v zimě jsme koupili celý zbytek velkostatku v Makovišti, s vinopalnou i dobytkem, se vším náradím i hospodářskými stroji, ve výměře 350 desjatin, lesa bylo asi 70 des. Desjatina přišla asi na 325 rublů. Hned jsme zahájili parcelaci půdy. Na jaře jsme seli a sázeli brambory. Vinopalnu jsme pronajali židu Kržiževskému. O celou transakci jsem se nejvíce staral já, dostal jsem proto 200 rublů "kurtážného". Na kolonii, mimo Josefa Sojky, koupili pozemky všichni občané. Z cizích koupili 3 Perglerové, z Kijeva Kubelka, Prášil, Pekárek, Hojer, ze Strýmu Ornst, pak také Janda, Tomášek. Cizí ovšem museli stavět domky a jiná hospodářská stavení, ale během tohoto roku všichni postavili. Ve dvoře koupili budovy F. A. Perglerové.

V následujícím roce začala první světová válka. Začátkem léta jsem byl společně s B. Kalubou, Františkem Mejstříkem a Grofem v Kijevě, zastavili jsme se na pivě. Hostinský nám pověděl, že včera byl zavražděn společně se svojí paní rakouský následník trůnu Ferdinand. To nás nenapadlo, co to bude pro nás znamenat. Povídalo se hned o vojně, ale mysleli jsme, že se to opět urovná. V červenci pak, nevím již kterého dne to bylo, šel jsem jako obvykle na Berezovku, právě jsme dokončovali žně, a v Kolonščině byla uzavřena státní kořalna "Kazjonaja lavka". Povídalo se, že je vyhlášena mobilizace, muži hned druhý den rukovali, měli se také předvádět koně do Kyjeva, týž den bylo v novinách, že Německo vyhlásilo Rusku válku.

V obyvatelstvu se ozvalo vlastenecké nadšení, bylo ale také mnoho smutku a pláče. Já jsem musel za několik dní do Kyjeva, skrze obilí do Intendanstva, právě byla manifestace Čechů v "Kupečevském sobraní", také jsem se zúčastnil. Několik Čechů tam mělo proslov, nepamatuji ani, kteří to byli, byli tam i ruští řečníci. Prof. kyjevské university Florinský také řečnil, hned se vybíralo na Českou družinu a za zpěvu Hej Slované se rozcházel. V ten den jsem viděl první rakouské zajatce, šel jsem s nimi kousek cesty, byli to Haličané, mluvil jsem s nimi, bylo mezi nimi několik Maďarů. Ruská armáda vítězila, brzo dobyla Lvov, zdálo se, že dlouho válka nepotrvá. V Polsku za Varšavou bylo hůře.

Veník psal z Charbina, že pravděpodobně také je poslou na frontu a brzo nám poslal zásilku, kterou měl připravenou, že si vezme domů, až bude z vojny propuštěn, pak věděl, že již domů se nedostane, za zásilku jsem zaplatil velké clo. Psal nám, že dle doslechu je budou demobilizovat a až je přivezou do Irkutska, že je znovu mobilizují a pak je poslou přímo k Varšavě na frontu, tam bylo potřeba posil. Možná, že se zdržejí několik dní v Sedleci, budou-li moci, abych tam za ním přijel. Hned jsem jel do Kyjeva obstarat papíry, abych měl možnost jeti. V Kyjevě jsem se obrátil na Český komitét, kde mi dali vysvědčení o "blahonaděžnosti" /spolehlivosti/ a mohl jsem jeti kam bych chtěl. Jel jsem na Kovel, Brest do Sedlece, tam jsem se dozvěděl, že již transport projel před několika dny a že se tam ani nestavěli. Vojákům jsem rozdál vše, co jsem vzal pro syna a vracel jsem se zpět.

Snad asi za 3 týdny byl jsem zase v Kyjevě, přijel jsem na Berezovku večer, čeledín Maxim mi povídal, že Váš syn je doma raněný, ale ne těžce, jen do ruky. Jaká to byla radost, když jsem přijel domů. Raněn byl v bitvě u Prasnišče, za 4 a půl roku jsme se s ním poprvé shledali. Doma byl asi 5 měsíců, dojížděl do Makarova do nemocnice, kde byl léčen /převazy/. Když jsme viděli, že bude muset opět jet, dojel jsem do Kyjeva zjistit, jak by se mohl dostat do České družiny. Byl jsem prvně u generála Červinky, tam mně řekli, že se musí sám přihlásit až na frontě. Dalo mu hodně starostí, než Družinu našel kdesi u Pinských blat. Služební prostředí bylo příjemnější mezi krajany, přesto, že služba byla spojena s větším nebezpečím, konal bojové výzvědy /rozvědky/. Brzo byl vyznamenán Georgievským křížem. Přijel pak domů na pár dní, když dostal do Kijeva tzv. komandirovku, jeho bližší druhové také k nám časem přijížděli.

K podzimu r. 1915 jsme dostali z Kyjeva 16 zajatců Čechů, všichni občané se o ně rozdělili, Kubelka si vzal dva - Podaného a Špičku, Janda - Tučka, Linhart - Kužela, Kaluba - Mikšunka, Mejstřík Jan - Konečného, Kohout - Brože, Fr. Sojka - Havlíčka, bratr Karel - Duňka, bratr Jan - Tymla, Fr. Mejstřík - Tůmu, Jos. Sojka - Čížka, u nás Langhamer, v obci Marjánovka u zetě Perglera - Horák, Konvalinka - Pinta, Sojka - Ulrych, byli jsme s nimi spokojeni, stejně i oni s námi."

Na jaře roku 1916 přijel ke mně pan Bohdan Pavlů, redaktor Národních Listů v Praze. Byl mně doporučen V. Švihovským, měl přání, abych vzal k nám jeho bratra Aloise Pavlů-Pernicu k sobě jako rekonvalescenta, později pracovníka, ale když se ubíral k nám cestou z Kijeva, sebrali ho a odvedli zpět do Kijeva. Psal mi pak Švihovský, abych pro něho do Kijeva přijel. Právě jsem vybíral národní daň, tak jsem ji vzal s sebou a Aloise jsem vzal sebou zpět. Stěžoval si na bolesti nohou, trpěl vředovitostí. Pak se rychle pozdravil, i hrál pak divadlo v Makovišti s našimi děvčaty a jinými zajatci. Sehráli to dobře, přivezli jsme i hudbu z Kijeva, byli to také zajatci. Dobře hráli, bylo to právě na Silvestra roku 1916.

Brzo pak, v březnu 1917, začala revoluce. Na podzim téhož roku nám skončila smlouva nájmu Berezovky. Majitelka Tolmačevá žádala, abych smlouvu obnovil. Snad bych opět nájem obnovil, ale revoluční doba nutila k opatrnosti a smlouvu jsem neobnovil. Statek převzali vojáci, celkem jsme s nimi dobře rozešli.

Naši hoši, bývalí zajatci, se někteří hlásili do čsl. armády, jako Podaný, Mikšánek, Špička, Tůma, Tuček, Brož, Dunka a Langhamr. Já jsem jejich rozhodnutí schvaloval. Hnedle jsme za ně měli náhradu. Přišli jiní, od mužíků. Byli rádi, že se najedli, žili v čistotě. V roce 1916 a 1917 jezdili k nám na kratší dovolenou legionáři, druhové našeho syna Veníka - Bašta, Brychta a ještě jeden, říkalo se mu táta, na jeho jméno se nepamatuji. Také Lojza Pavlů, jenž býval u nás a jeho bratr Jan. Někteří bývali u nás několikrát. Na vánoce přijel Sejd z Hýskova a Langhamr, takže jsme měli pořád hosty, rádi jsme je viděli.

Ta revoluce nám dělala starosti, slyšeli jsme od mužíků. Utekli z vojny a líčili, co všechno jim komunisté slibují, jak se rozebírají velkostatky, strojní zařízení se rozebírá po součástkách, bytové zařízení se většinou rozbíjí, někde se budovy zapalují. Tak prošel rok 1917.

V polovině ledna 1918 se ženil Jaroslav, bral si Annu Perglerovou, ona byla švagrová, tak museli k oddávkám do Kijeva. Tam již byly boje mezi Ukrajinci a bolševiky. Druhý den měla oddávky naše Máňa s Františkem Sovákem. Hostina se odbyla při jednom. Pivo ale nebylo. Vodka se vařila po domácku, mistrem v tom byl VI. Grof. "Samohonka" se později vyráběla ve velkém množství, někteří ji vozili na prodej do Kijeva, třeba v nádobách s dvojitým dnem.

Ještě musím připomenout, že asi roku 1912 jsme si koupili travní sekačku a železné hrábě tažené koněm. Roku 1916 v podzim zemřel v Kijevě švagr Alexandr Helcl na opakující se záchvat mrtvice, byl před léty ochrnut na půl těla. Roku 1916 jsme prodali /obec/ vinopalnu bratřím Páralovým /hned při vzniku války bylo zakázáno vařit kořalku/. Oni z ní udělali mlýn. Měli tam zaměstnaný zajatce Hadrabu, Tučka, Vančuru a Česenka. Mlýn byl pěkný, válcový, ale dlouho nemlel. Asi v polovině února se mluvilo, že Ukrajinu okupují Němci a Rakušani. Sovák, jako starodružiník, musel odejet do Moskvy, aby se jim nedostal do rukou. Od Žitomíru po silnici ku Kijevu odstupovali naše české pluky. U nás se zdržely asi 24 hodin. Přes noc v domě bylo asi 10 lidí, přišli z Kopilova Brychta a Bašta, i oba bratři Pavů, Jan i Alois. Povečeřeli, druhý den také pojedli, trochu Židy a Němce na Marjánovce obrali, jako krávy na maso, jak to na vojně bývá. My se pak obávali, že se Němci budou na nás mstít. Dali jsme proto obraným Němcům v náhradu náš dobytek. S legionáři také od nás někteří vojáci odešli.

Hned příští neděli byla svatba v Makovišti, bývalý zajatec Vančura si bral Bětušku Pekárkovou, svatba byla v Makárově v kostele. Přijeli zpět a již v Makárově byli Němci. Druhý den byli i u nás, dělali prohlídky, hledali prý zbraně. Sebrali všechno mýdlo. Měli jsme právě vdolky, všechno snědli, jinak se chovali dosti slušně. Správu vzali do svých rukou, vracel se pozvolna obvyklý pořádek. Jinak muži nastolili již úplnou anarchii, některé věci statkářům museli vracet. My jsme měli starost, jak to dopadne s naším vojskem. Zanedlouho jsme se dověděli, že měli větší srážku s Němci a Ukrajinci u Bachmače, bitva byla pro naše vítězná.

Ukrajinci pochovávali své mrtvé na Askoldově mohyle v Kijevě, postavili tam pomník, na který jsem se byl později podívat, je pěkný. Němci stále vyžadovali na nás dodávky sena, ovsa, slámu. Museli jsme jim sekat jetel, sekali i na velkostatecích, museli jsme jim půjčovat hospodářské stroje. Jinak byli s námi zadobře. Posádku v Kijevě tvořili rakouští vojáci, bylo mezi nimi dost Čechů. Od těch jsme se dost dověděli, jak to s vojnou vypadá. Němci byli přesvědčeni, že mají vojnu vyhranou, tak to tvrdili u nás. Byli tam tři, jeden mluvil dobře polsky a trochu ukrajinsky, druzí dva znali jen němčinu. O posvícení byla u nás opět hudba z Kijeva, to se již říkalo, že to s Němci a Rakušany praská, bylo to v říjnu, spojenci obnovili frontu na balkánském poloostrově. Jeden Němec říkal, že prohrát válku nemohou, že by mohli plynu otrávit celý svět, plynu že mají dost.

Za několik dní se ale Němci začali stěhovat, proslýchalo se, že se jedná o mír. Zanedlouho přišli do Kolonščiny petljurovci - Ukrajinci /náčelník - Petljura/. V Kolonščině bylo slyšet střelbu, stříleli petljurovci do vzduchu a po psech. Přišel jsem do Kolonščiny, tam se konal soud. Soudili vojáka, který prý dezertoval i s koněm. Přijeli asi důstojníci autem s nějakými vojíny, asi za čtvrt hodiny ho vyvedli a vedli ho do panské /velkost./ zahrady, ten prosil, plakal. Poslali ho dopředu, pak jeden z vojínů odzadu vstřelil ho do hlavy, horní část lebky mu ustřelil, mozek mu vypadl z lebky. Pak jej s hudbou pohřbili s církevními obřady, soud se konal ve škole.

Hned byla mobilizace do petljur. armády. Oddíl armádní pak vyrazil směrem na Kijev, proti Němci dosazenému ukrajinskému Hetmanu, ten ale utekl. Nastoupila národní ukrajinská vláda pod vedením Petljury. V té vládě jsme měli přátele. Bratr Karel měl ženu ze Zaval u Mirohoště, roz. Pluhařovou. Její sestra měla za manžela ukrajinského učitele, oba byli již mrtvi. Zůstaly po nich dvě děti, syn Vladimír Oskylko a dcera Milena, on byl učitelem i jeho sestra. R. 1913 byli na návštěvě u své tety v naší obci, zastavili se i u nás, kde jsme je poznali. Při vzniku války, Oskylko jako učitel, byl také do armády povolán. Byl odeslán do vojenské školy praporčků. Stal se praporčíkem, přijel se k nám ukázat, dělal chlapíka, slušelo mu to, byl vyšší postavy, rovný. Později jsem se s ním setkal asi 2x v Kijevě, kdež mně řekl, že na frontu nepůjde, že není takový hloupý, aby se nechal zabít, nebozmrzačit. Jak začala revoluce, ihned se hlásil do ukrajinské armády. Brzo se dostal do vedení armády, měl výřečnost a rychle postupoval. Později byl Oskylko skrze okno v městě Rovno zastřelen.

Jeho sestra, učitelka, si vzala za manžela také učitele Ukrajince, také u nás byli na návštěvě. Ten ale sloužil v ruské armádě, kde byl vyznamenán dvěma kříži Georgie za statečnost. Líbil se mi, byl to řádný a moudrý člověk. Nyní sloužil také v Kijevě v ukrajinské armádě, co se s ním stalo později, to nevím, ale jeho manželka později ovdověla. Byla v městě Kovli s dětmi, odkud psala své tetě v naší obci, prosila o pomoc, to bylo již r. 1921. Někjaké potraviny jí tam poslali.

Armáda ukrajinská vymáhala různé dávky. V obci vzali tři páry koní, občané mne vybrali, abych jel do Kijeva oznámit křivdu armádní správě. Správa byla v Kijevě na Aněnkovské ulici. Pan Grund mne vzal do ukrajinské rady, ta sídlila v bývalém císařském paláci. Tam mne ukrajinský ministr ujistil, že to bude vyšetřeno. Vymáhání různých dávek ustalo, jen škoda, že ta vláda trvala jen několik týdnů. Brzo začaly boje s bolševiky. Ukrajinci byli poraženi, lid převážnou většinou sympatisoval s bolševiky - jak ve městě, tak i na vesnici. Říkalo se jim "všechno je vaše". U nás několik mladých hochů vstoupilo do tzv. dněprovské družiny, pak byli v ukrajinském vojsku.

Na podzim se vrátil z Moskvy Sovák, listopadu se jim narodila Miluška. Také jsme se dověděli, že Čechy a Slovensko tvoří jeden stát. Z Kijeva odjížděla skupina Čechů do vlasti. Sáša Helcl byl důstojníkem v té dněprovské družině a měl jeti jako náčelník se 30 vojíny, jel s celou rodinou. Nechal jsem se zapsat také do této skupiny, že to v Čechách prohlédnu a pak že bychom něco podnikli. Také se zapsal bratr Anton i Kubelka. Zajel jsem do Makárova vyměnit ruble za koruny u jistého žida. U něho pracoval bývalý zajatec, jako mlynářský, Česenek. Hlásil se ihned, že také pojede. U nás pak byl kovářem Kubeška, také se přidal. Byla to velká příležitost - před nimi se někteří vydali na cestu domů, mnoho cestou zkusili, dlouho byli v cestě. Také dcera bratra Vény /pozn.: Věra/ se k nám připojila. Měla totiž známost s bývalým zajatcem Pokorným, byla již ve vysokém stupni těhotenství. On odejel domů, do obce Lošánky u Kolína. Slíbil, že bude psát, ale nic nedostala, proto se rozhodla jet za ním.

Jelo se s tím transportem velmi levně - za 50 ukrajinských karbovanců se jelo až do Prahy bez pasu. My s Antonem jsme si v Makárově vzali pasy. Jiných neměli, byly červené barvy, bylo pouze v nich poznamenáno "za neiměním bělaho". My jsme pak v Praze měli s těmi pasy potíže. Podezřívali nás, že jsme komunističtí agenti.

Je nutno se též zmínit o některých domácích událostech. V tomto r. 1918 se narodil dceři Slavěně syn Jiří, u Jaroslava pak syn Kseník /v listopadu/. V listopadu se rozstonał bratr Jan a v prosinci zemřel. V listopadu se též narodila Miluška u Sováků.

Pokračovali jsme v přípravách na cestu do Čech. Konečně jsme vyjeli, bylo to 3. ledna 1919 z domova, z Kijeva pak 6. ledna /po novém stylu to bylo 19. ledna/. Obsadili jsme 4 nákladní vozy. Do našeho vozu měla také přijít Věra Vénova, ale nepřišla. Domnívali jsme se, že zůstala doma. Jelo se moc pomalu, do Kazatína jsme přijeli až večer. Tam se udělala sbírka pro strojvedoucího. Vybralo se 300 rublů, pak to šlo rychleji. Ráno jsme dorazili do Zdolbunova, zakrátko jsme byli v Rovně, kde jsme se sešli s Oldřichem Helclem. Sáša, syn Jana Helcla, nám dal na cestu láhev lihu. Byl v petljur. armádě jako ranhojič /feldšar/. Vlad. Oskylko byl jeho bratrancem a nyní se již stal velitelem celého západního frontu. V Rovně jsme se zdrželi dosti dlouho. Večer jsme dojeli na stanici Holubi, tam jsme přestupovali. Úsek železniční trati z Holubů do Kovelu měli v moci Němci pro bezpečnou evakuaci svých vojsk z Ruska. Až potud naši vojáci byli ozbrojeni, Němci jim zbraně odebrali, že prý by jim je Poláci stejně odebrali. Důstojníci také museli odevzdat šavle a dali jim jen krátké kordy. Jeli jsme pak v osobních vozech s měkkými sedadly do Kovlu. Tam jsme byli do rána a nasedli jsme do jiného vlaku. Tady již byli Poláci. Také jsme uviděli Věru, jela s námi. V 11 hodin před polednem jsme byli v Cholmu, tady jsme čekali až do 4. hodiny ranní. Bylo tam

mnoho rakouských zajatců, měli hlad a všichni by chtěli jet s námi. Přibrali jsme do vozů aspoň Čechoslováky. V Chomu jsme měli jeden vůz osobní, ostatní byly těplušky nákladní.

Večer 22. ledna jsme dorazili do Trebine a ráno přede dnem jsme vyjeli k Bohumínu. Byla to první čsl. stanice. Hned jsme jeli k Přerovu, tam se opět přesedalo, pak jsme jeli ku Praze. V Pardubicích zůstali Česnek s Kubeškou, přestupovali domů. Věra zůstala v Kolíně a ráno šla do Lošánek. Asi v 10 hodin v noci jsme dojeli do Prahy. Zde nás špatně přivítali, že jsme přijeli bez pasů. Důstojníky i vojíny, spolu s nimi rodinu Sáši Helcla i paní Kadelovou s dětmi, odvezli neznámo kam. Nás dali na policejní světlici při nádraží, kde jsme byli do rána. Asi o 10. hodině dopoledne přišel komisař a jednoho po druhém nás vyslychal, proč jsme přijeli do Čech, koho zde máme, jaké přátele, proč jsme si neobstarali pasy. Pak jsme mu ukázali naše červené z makarovské volosti, to prý jsou bolševické, s tím nás propustil.

Vyšli jsme z nádraží, Anton, Kadrle a já, šli jsme hledat naše vojáky. Zastavili jsme se v českoruském komitétu. Tam nám řekli, že o nich ničeho nevědí, ale abychom zašli na Smíchov k prof. Maxovi. Nebyl doma, paní jeho nám radila, abychom zašli k prof. Morkovinu. Předtím jsme zašli na policejní ředitelství, abychom zjistili adresy našich vzdálených přátel - sestry Křížovy a Ant. Stádníka. Šli jsme po ulici k prof. Morkovinu a potkali jsme vojína ruského, ten nám řekl, že naši jsou internováni na Malé Straně na Klárově. Jeli jsme tam a také je našli, byli velice rádi, zvláště Kadrlovi. Zůstali jsme s nimi přes noc. Ráno jsme vyhledali prof. Morkovina, ten nám poradil, abychom zajeli na Hrad, dal nám adresu, že tam bude on i prof. Maxa a nějaký major, na jméno se již nepamatuji, tam Vám poradějí, co by se dalo dělat skrze naše pasy. Prostáli jsme tam půl dne, tak nám bylo sděleno, že páni nepřišli, bylo to v sobotu, a abychom přišli v pondělí. Tam jsme se s Kadrlou umluvili, že se sejdem na Žofíně v lázních a jeli jsme s Antonem k bratranci Stádníkovi na Smíchov. Ten nám hned řekl, že kdykoliv budeme v Praze, že můžeme být u něho.

V neděli jsme jeli do Karlína, byla tam přehlídka vojska. Bylo špatné počasí, pršelo, bylo mlhavo, ale viděli jsme pana prezidenta, jel autem. V pondělí po vykoupaní jsme jeli opět na hrad. Jak jsme tam vešli, potkali jsme důstojníka. Ten povídá pane Veselý, kde jste se tady vzal, to bylo překvapení, to bychom si v Kijevě neřekli na Podválné ulici, že se sejdem v Praze na Hradčanech. Já na to povídám, jak jsme se sem dostali a že nám naše pasy neuznávají, on šel k telefonu, mluvil s policejním ředitelstvím, pak přišel a povídá, abychom šli na policejní ředitelství, že nám to podepíše, ale až pojedeme domů, že musíme mít pasy jiné a tam nám týž pán, co nás vyslychal na nádraží, pasy podepsal a jen abychom se v Hýskově hlásili na obecním úřadě.

V úterý ráno jsme s Antonem jeli do Hýskova. Sestra se švagrem Haškovi nás přivítali a řekli, že věděli, že jsem přijel, neb u nich jsem měl již tři dopisy. Jeden byl od Pokorného, bych je navštívil. Věra psala, abych jí dal nějaké peníze, že je potřebuje. V Hýskově jsme se podívali k některým přátelům - Krtkovým, Krupajzlovým, Kadlíčkovým. Švagr Hašek nás zavedl do Hutí, pak jsme v sobotu jeli se sestrou Marií do Plzně k Rejhonům, tam jsme byli dva dni. Pak jsme jeli do Budějovic, kde jsme přesedli. Anton zajel do Jindřichova Hradce navštívit nějaké přátele jeho ženy a já jel do Tábora ku starému Sovákovi. Byl nemocen, v posteli, litoval, že nepřišel Frantík. A já jsem také litoval. Nařídil mně, abych řekl Frantíkovi, aby hned přijel, což ale nemohlo být. V Praze jsem koupil dort, dvě lahve vína - na zlatou svatbu Haškových - ta byla 7. února. Přijel jsem do Hýskova, ale Anton ještě nepřišel. Jel jsem tedy na Lhotku k Procházkovi. Druhý den jsem jel zase zpět. V Berouně jsem se sešel

s Rozárkou Rejhonovou a s Česnekem. On pro mne přijel, bych jel do Zaječis k jeho rodičům. Slíbil jsem mu to ještě cestou z Ruska.

Druhý den nastal ten slavný den, padesáté výročí jejich svatby. Hrála nám hudba - 4 Rejhonové a pátý Česnek, pak nás fotografovali. Druhý den jsme se vraceli do Prahy. Já jsem jel s Česnekem do Lošánek k Pokorným, kde jsem dal Věře 1000 Kčs, a Anton jel na moravské Slovácko k Šmídovým. Rodiče Česneka mně děkovali, že jsem jim přivezl syna, neb on jim řekl, že by ještě nepřijel, kdybych nejel já. Pak jsem zajel ku Kubeškovi do Starého Bydžova a jel jsem pak do Prahy, kde jsem zašel ku Karlu Sovákovi a též jsem navštívil p. Švihovského v hotelu Centrál, kde také bylo ukrajinské zastupitelství. Tam nám slíbili, že nám vystaví ukrajinské pasy přímluvou Švihovského, on tam byl sekretářem.

V Praze jsme se sešli s Antonem a Sášou Helclem a zajeli jsme na Lhotku k Procházkovým, neb Sáša chtěl vidět rodiště své matky. Na Lhotce jsme přespali a druhý den jsme jeli do Berouna. Odtud pěšky do Hýskova po levém břehu Berounky. Tam jsme byli přes neděli a jeli jsme do Přerova k Čermákovům. Zdrželi jsme se tam několik dní a jeli jsme na Kladno k Františku Haškovi. Odtud jsme zajeli k sestře nebožtíka Jandy na Mělník.

V Praze jsme si objednali pasy a již jsme mysleli jen na domov. Denně jsme četli v novinách, že právě v našem kraji se svádějí těžké boje mezi petljurovci a bolševiky. Domluvili jsme se s Kubelkou, že na něho budeme čekat v Přerově u Čermáků a 9. 3. že vyjedeme z Moravy. V důsledku kolkování českých korun byla hranice uzavřena do 10. března. V neděli 9. 3. o 4. hodině ráno jsme vyjeli. Jeli jsme přes Slovensko a Maďarsko. Polské hranice byly uzavřeny pro spory o Těšínsko. Jeli jsme přes Vlány na Žilinu a Košice, odtud byla blízko hranice Hadšnemety. Jeli jsme na Míškovec, tam jsme přenocovali, druhý den jsme jeli do Haliče na Lavočnou, odtud do Stýru a dál na Tarnopol. Zde jsme projížděli po bývalých haličských bojištích. Všady bylo vidět kříže, vypadalo to jako souvislý hřbitov. Pak jsme přesedli v Krásném a jeli dál na Brody. Do Dubna jsme přijeli v neděli v poledne, právě za týden od odjezdu z Přerova. zajeli jsme do Mirohoště k Blažkovům, tam jsme se zdrželi až do čtvrtka. Tam bylo slyšet skoro každý den, jak bandy ostřelují vlaky. U Jana Helcla jsme se dověděli, že Oskylko je v Rovně a že manžel jejich dcery Máni je chorunžim v tělesné strážce velitele Oskylko.

Svitla nám naděje, že p. Oskylko nám pomůže. Ve čtvrtek nás Toník K. Svobody odvezl na dráhu do Dubna a za střelby jsme jeli k Rovnu. Tam jsme dorazili před večerem, dostali jsme nocleh ve vozech 2. třídy, bylo tam čisto a teplo. Ráno jsme šli s Oldřichem Helclem prohlédnout město. Zašli jsme k uzenáři, byl to nějaký přítel, dobře nás pohostil a dál nám na cestu nějaké uzeniny. K Oskylkovi mne nechtěli pustit, že prý to nejde, to bylo již v sobotu k večeru. Chtěli jsme již odejet vlakem a šli jsme na nádraží koupit lístky. Ty se vydávaly jen do Šepetovky. V tom jsem potkal Oskylku, ten se z daleka smál, ptá se, kde jsem se tady vzal. Říkám, že jedem z Čech a teď se nemůžeme dostat domů. Oskylko nám řekl, vemte si svoje věci a hned pojedete, do Malina vás zavezu, možná i dál. Jeli s Petljurou, hned jsme šli pro kufry a sedli do vozu 2. třídy. Zakrátko jsme vyjeli, v noci jsme byli v Novgorodě Volýnském, tam jsme prostáli celý den. Tam z železničního vozu sňali auto a jeli Oskylko s Petljurou do Žitomiru prohlédnout situaci na frontě. Před večerem se vrátili, jelo se dál. Brzo jsme viděli vedle trati ležet zvrácenou lokomotivu, pak jsme jeli pomalu a ráno jsme byli v Malině. V Malině Petljura řečnil k lidu, vyzýval, aby pomohli zdolat bolševismus, pak se jelo dál, zde bylo slyšet jasně střelbu, dojeli jsme do stanice Trubeckaja. Tam jsme již byli v

bojovém pásmu, granáty lítaly na náš vlak. Za chvíli jsme jeli zpět do Tětěreva /stanice/, chvíli jsme stáli a vraceli jsme se zpět k Malinu a dále na Korostěn. My jsme ale chtěli zůstat na Strymu u Ornsta. Za jízdy jsem došel k Oskylkovi, aby mi dal cedulku, bude-li třeba, abychom mohli dle možnosti dál pokračovat v jízdě. On mi ihned vyhověl a my jsme vystoupili a zašli na Strym k Ornstovi. Tam jsme byli 3 dny, slyšeli jsme stále výstřely. Boje trvaly asi tři dny v prostoru mezi Tětěrevem a Trubeckou. Jeli jsme pak do Malina, kdež měl Ornst švagra Poláka. Kubelka se s ním také znal, tak jsme tam byli také tři dni.

Mezitím Ukrajinci opustili Malin a my jsme pak jeli do Kijeva. V Malině jsem všechny dopisy zničil, které mi předali někteří Rusové a také mladý Menci do Kijeva pro své přátele. Obával jsem se, aby je u mne nenašli při případné prohlídce, ale žádný se nás ani nevšiml. Ve Svjatošině jsme vystoupili, tam jsme se sešli s Hrišou Grofem a Vládou bratra Jana /syn/, věci jsme nechali u Kubelků a jeli do Kijeva. Odpoledne s Primakem Lukošem z Kolonščiny jsme jeli domů. Cesta nám trvala 4 týdny.

V Kijevě byla již vláda bolševická, ovšem i ve volosti v Makárově. Asi za 14 dní po našem příjezdu přijeli v noci do naší vsi ozbrojení muži. U Josefa Sojky dělali prohlídku, hledají prý zbraně, ale brali vše, co se jim líbilo. Odejeli a ráno, bylo to na Zelený čtvrtek, přijelo jich víc, byli na koních, chodili od čísla k číslu a že prý hledají zbraně, brali opět na co přišli. U nás na penězích sebrali 900 rublů, našli u nás trošek loveckého prachu, za to mne takový kluk, asi 20letý, uhodil třikrát bičem přes hlavu. Tímto způsobem "hledali zbraně" všude. Hriša Grof o své vůli sedl na koně a jel do obce Havronščiny pro občanskou pomoc. Přijelo s ním asi 20 mužů, byli ozbrojeni, začali po banditech střílet. Ti sedli na koně a tryskem odjeli do Motyžina, ale za krátkou dobu jich přijelo asi 30 na koních. Mužici utekli do lesa, stejně všichni naši občané. Obydlí zůstalo prázdné, u nás sebrali všechny šaty, prádlo. Také jsem jim musel dát hodinky i peněženku, dohonili nás na poli, všichni jsme utekli. Vraceli jsme se již domů společně s mojí ženou a dcerou Bětuškou, u Linhartova dvora jeden přijel a chtěl na mně peníze. Měl jsem kapsy obrácené, všechno jsem již dal předchozímu, povídám, že již peníze nemám ... „tak stůj, já tě zastřelím“ ... a vystřelil těsně nad mojí hlavou a s nadávkami odejel. Na druhém konci obce ale zastřelili asi 16ti letého hochu Otu Špergla a u Mejstříka zapálili stodolu. Od ní chytla stodola Josefa Sojky, pak odejeli. Takových banditských tlup jezdilo více - se záminkou, že hledají zbraně, loupili, na co přišli.

Asi za měsíc přišli z Kijeva p. Hazelman a Zajíc, zástupci čsl. mise při španělském konzulátě v Kijevě, s nimi pan Izmajlovič, bývalý důstojník ruský. Ten už také okusil žalář v čezvičajce¹, podařilo se mu utéci. Poslal ho k nám pan Cejp, bývalý důstojník čsl. armády, za revoluce se nějak s vedením v armádě nepohodl a musel odejít. Přišli a veškeré své věci museli nechat v Kijevě, pak jim hoši bratra Karla dojeli pro ně do Kijeva. Páni H. a Z. byli u nás krátkou dobu a odešli k hranicím, došla zpráva, že se dostali do Čech. Pan Izmajlovič dělal u nás malíře, byl u nás několik týdnů. Když přišli do Kyjeva Děnikinci², pak odešel s panem Cejpem. Později jsem s nimi v Kijevě mluvil, když jsem byl na podzim u dcery Máni a zetě, oni psali, že by chtěli odejet do Čech. U nás právě byly boje mezi děnikinci a bolševiky, bylo to ku konci září. V Kijevě již byl zástupce čsl. republiky, pan Junkwirt. Zatím mě vzkázali z Marjanovky, že Perglerovým sebrali děnikinci hříbe. Našel jsem ho ve Lvovské ulici v

¹ ČEKA, první tajná policie bolševiků založená už v prosinci 1917. Po pěti letech se změnila v GPU, pak v OGPU a v NKVD.

² Anton Ivanovič Děnikin byl generál ruské carské armády a v době občanské války v Rusku jeden z bílých generálů.

kasárnách, hřibě jsem ale nedostal. Mezitím děnikinci museli pod tlakem bolševiků opustit Kijev, ale za tři dny opět děnikinci vyhnali bolševiky. Fronta se ustálila na řece Irpeň, směrem k Žitomíru.

Já jsem zůstal 9 týdnů v Kijevě, domů jsem nemohl. Za nějaký čas se utvořila skupina Čechů, kteří odjížděli do vlasti, Sovákovi jeli také. Peníze jsem sebou žádné neměl, jenom asi tisíc sto, ale banka vydávala jen ukrajinské karbovance, ty měly platnost jen v Kijevě. Sovákovi jeli s transportem k Novorosijsku, odkud nám poslali dopis. My v Kijevě jsme nevěděli, co se děje u nás doma. Asi za 4 týdny od odjezdu Sovákovíc byla v Kijevě mobilizace studentů, měl jít k odvodu syn Josef a Antonín Helcl. Zašel jsem k panu Junkvirtovi s dotazem, zda nebude opět vypravena skupina Čechů k odjezdu do čsl. republiky. Pan Junkwirt mně řekl, že se skupina vypravuje a že mohu jeti také. Během jednoho dne se vypravili a odjeli 21. listopadu.

Četli jsme za pár dní v novinách, že bolševici postupují od Kurska na Kijev. Zatím přišli od Oděsy kubánští kozáci a bolševici museli pozici na Irpeni opustit. Já jsem se pak dostal domů pěšky po silnici. Kozáci byli u nás asi 4 dny a museli odejít, neb děnikinci museli vyklidit Kijev. Pak se u nás bojující strany střídaly. Armáda musela se nějak živit, tak obírali všichni. Než jsem se vrátil z Kijeva, byly tři stožky jetele odvezeny a 4 krávy z chléva také pryč. Po Novém roce, 12. ledna 1920, se oženil Veník, vzal si Konvalinkovou M. /pozn.: Marii/. Téhož dne byly tři svatby. František Pergler si bral naši neteř Annu Sojkovou, bývalý zajatec Váchal si bral Marii Kopeckou. Naše svatba byla na Marjánovce, dost slavná, hudba byla z Kijeva Oldřicha helcla. 20. ledna se u Jaroslava narodila Tonička.

V únoru pak zemřel bratr Karel, byl již asi tři roky ochrnut po mozkové mrtvici. Zase se proslýchalo, že bude válka s Polskem. Na jaře se ženil Veník, syn Karlům, bral si Toničku Kohoutovou, svatba byla hlučná. Hned po svatbě přišli k nám bolševičtí vojáci, abychom je odvezli do Kijeva, utíkali před Poláky. Za několik dní jsme byli ve mlýně s Veníkem v Havronštině. Cestou zpět jsme potkali polské vojáky, ptali se nás, zda v té obci nejsou bolševici, oni již několik dní z Havronštiny odešli. Bylo nám hned veseleji. Polákům jsme také museli dávat co požadovali. U nás našli asi 5 kop nemláčeného ovsa, odvezli všechno do Rubežovky. Pak po 14 dní jezdili k nám řezat řezanku, ale byli to slušní lidé a zdvořilí.

Já jsem se dověděl, že přijel do Kijeva nějaký Haužvic a že přivezl od Josefa dopis. Jel jsem do Kijeva a hledal toho pána. Nenašel jsem ho, ale dověděl jsem se, že prý mu psaní někde sebrali. Sešel jsem se zase s panem Gruntem, který k nám později přijel s panem Snížkem. Dověděl jsem se, že Josef je v Praze. Pan Grund pak u nás vydával čsl. pasy. Nepatřily nám, ale měly nás poněkud ochránit od útisku bolševiků. Poláci pak museli ustoupit z Kijeva. Spojencem jim byl Petljura a byl nějaký čas v Kijevě hetmanem, ustupovali v pořádku.

Zanedlouho přišli bolševici, mezi nimi bylo také trochu Čechů, hlavně z Volyně, komunisté u nás byli dva, ještě mladí hoši. Pak bylo slyšet, že bolševici jdou na Varšavu, ale za několik týdnů lidé říkali, že již utíkají zpět a že je jich plná silnice. Šel jsem se také podívat, ale ten úprk byl zcela bezhlavý. Nebyli podobni vojsku, spíše jako cikánský tábor. Koně nechali volně a překotně spěchali ku Kijevu. Ale nic dobrého nenásledovalo. Poláci uzavřeli mír, bylo po naději.

Téhož roku na podzim /pozn. 1920/ si naše Anna vzala Věnu Mejstříka. Druhá svatba byla - Anna Linhartová si brala J. Mola z Krošny /česká obec těsně u Žitoměru/. Hudba byla korešenská. Také jsem na podzim dostal první psaní z Čech, ale až před Novým rokem, kdež nám Josef psal, že chodí na přednášky na pražskou univerzitu. V prosinci se Veníkovi narodila Libuška.

Pak přišel rok 1921. Teď nastala neblahá éra banditů. Bylo jich v lesích plno, zvláště na Marjanovce s nimi zkoušeli, tam jsou kolem lesy. Bylo mezi nimi nejvíce lidí špatných, někteří až z Mirocké hospodářské školy. Na té škole byli učitelé Ukrajinci, od nich si brali ti bandité různé názvy z hajdamatštiny, jako Honta, Železnak, Bilokopytenko, Jabložko i jiné. Byla to sebranka, zloději, málo bylo mezi nimi řádných lidí. Krasnoarmějci z tohoto důvodu byli u nás téměř stále a pak se bandité stáhli dál do lesů. Někdy docházelo k místním šarvátkám. V tomto neklidu prošel celý 1921 rok.

V následujícím roce 1922 na jaře přišla z Čech do Kijeva pšenice. Při dělení bylo dost hněvu, hlásilo se k Čechům lidé, o nichž dříve nebylo slychu. Potom přijel od české mise nějaký pan Čermák, nabízel lidem na prodej od čsl. vlády hospodářské stroje, které bude nutno do 5 let splatit. Objednávaly se pěkné mlátičky, některé s motory, jiné s žentoury, žací stroje, sekačky travní, železné hrábě, šrotovníky, odstředivky na mléko. Také někteří muži se zapsali do českého /sdružení/ družstva, dostali některé stroje a zvláště odstředivky. Právě byl ohlášen NEP a tak se několik let dobře hospodařilo.

Někteří, co si opatřili motorové mlátičky, po svých žních jezdili po okolních vsích a mlátili obilí jiným hospodářům. Vydělali mnoho obilí, to odváželi pak na trh a zpeněžili to. Toho si ovšem všimla vláda, pak museli část odevzdávat jako daň.

Také byly zřízeny selkomy, ty dohlížely, aby se chasa měla dobře, aby mnoho nemusela pracovat, aby dostala slušnou mzdu. Pak také přišlo nařízení, že občané, kteří drželi k práci chasu, byli zbaveni hlasovacího práva, neměli přístup do schůzí, ovšem ani býti veleni. Volit se mohli jen ti, které vláda k volbě určila. Lidem se zdálo, že nebude žádné zle, když nebudou muset se zúčastnit takovýchto voleb. Ale pak poznali, jaké neblahé důsledky z toho plynou. Byli vedeni jako "experti", těm se ukládaly největší daně. Bralo se podle výměry desjatin, z koní, z krav, z počtu prasat, z drůbeže. Expert slul jako počtář. Někteří experti měli hlasovací právo, ale ti, kteří byli toho zbaveni, to byli vyložení zločinci, a proto se na tuto okolnost v každém úřadě nejdříve ptali, zda má nebo nemá právo hlasovací. Dle toho se s ním pak jednalo. Neomezená práva měly tzv. nezamkony /komitet nezámožných krestjan/. To byla šlechta, ti neměli žádné povinnosti a měli všechna práva. Byli většinou lenoši, opilci, a tak bylo rok od roku hůře, ba snad i denně.

Mezitím jsme si již dopisovali se Sovákovými a Josefem. Nejdříve dopisy šly přes Německo, později přes Polsko. Dostali jsme z Čech Domovské listy, jen jsme si měli také ihned vzít pasy, ale to jsme promeškali. Pak bylo pozdě, již to nešlo. Peníze, hned jak začala ukrajinština, byly jenom papírové a byly zcela bezcenné. Již v dvacátém roce se počítalo na miliony. Takřka přes noc byl každý milionářem, rubl se počítal za 10.000, stovka milion, a tak se prodávalo za miliony. Později vydali červonce, počty se na nějakou dobu o něco snížily.

Hospodáři museli všechny daně dávat obilím a museli je dovážet až do Borodjanky anebo do Kijeva. Tam bývali 2 - 3 dny, dostali tam kousek chleba a kousek slanečka, někdy k tomu

ještě půl balíčku machorky /nejhorší druh tabáku/. Pak bylo nařízeno dávat k obilí i peníze. Bývalo při tom také slavnostní komedie, jelo se třeba s prapory, také třeba i kráva nebo prase. V zimě se vyváželo zdarma dříví z lesa. Náš les nechali mužikům posekat a odvézt, my jsme do lesa nesměli. Stále jsme se těšili nadějí, že snad jednou bude zase dobře a že se to urovná, ale marně.

Do roku 1920 učil u nás český učitel z Kijeva - pan Bouček. Brzo naučil mladé hochy hrát na hudební nástroje, tak jsme měli svoji kapelu. Hráli hezky, 3 hoši Kohoutovic, Jiří a Karel Veselých, Emil Mejstřík, Josef Grof, dva Knoblochovi, Mikuláš Veselý, syn Antona. Hrálo se také divadlo, pořídily se dekorace. Pomalu jsme se s revolucí aspoň duševně vyrovnali, podařilo se nám v Krásné Slobodě koupit pěkný dům, pánský, převezli a postavili. Byla v něm škola, byt pro učitele, velký sál, kde se konaly divadelní představení, někdy se tančilo. Přijeli z Kijeva čeští ochotníci, hráli u nás divadlo. A pak naši na oplátku jeli do Kijeva a hráli u nich, dostali pochvalu /Na Liborovém Gruntě/.

Vzpomínám, že je nutno se ještě vrátit do r. 1921, k těm ukrajinským povstalcům. Skupina byla na Marjanovce, v lesích. Nejdříve měla atamána z Havronščiny "Jabločko", ten se choval se svou skupinou dosti slušně. Byli jen pěší, z několika okolních vesnic, jednou v noci přišli ke Kopeckému, on byl tehdy starostou, aby jim dal koňské potahy. Kopecký se ale vymlouval, že v noci nikdo nepojede, tak jim dal najíst a oni odešli. Pak přišel Jabločko do Havronščiny ku své matce na návštěvu. Jeho soused Novik to oznámil do Makárova, přijela milice, Jabločko chtěl utéci, ale byl zastřelen.

Pak byl atamanem syn hajného, ten dříve přepadal na silnici. Ten si dal jméno Honta, sebrali lidem koně a sedla, stali se z nich kozáci. Celý rok jsme měli s nimi stále potíže i nebezpečí života. Při srážkách s bolševiky byli padlí na obou stranách. V Kolonščině byli zastřeleni 4 občané. V Havronščině dva, ti byli tzv. záložníky /rukojmí/. Byli v každé obci, z nichž se rekrutovali bandité a na 20 domků byl jeden, ten měl za povinnost podávat zprávu do rayonu, když se bandité v obci, nebo v blízkosti, objevili. Byli to lidé z bývalých zámožnějších, někteří si třeba poseděli v žaláři. Povstalci jednou v noci zajeli do Havronščiny a toho Novika, jenž udal Jabločka, sebrali sebou a více ho nikdo neviděl. Ani se o něm nic nevědělo, byl patrně zabit. Ale ti bandité také byli postupně jeden po druhém pochytáni, nebo při útěku zastřeleni. Do Kolonščiny se nevrátil snad ani jeden. Z Havronščiny prý teď někteří slouží u milice.

Kolem vesnice Fastov, nejvíce v lesích se zdržovali a u obce Plisecky, ti se pak spojili s Machem, ten měl velký oddíl. Také kolem obce Ivankov za Borodankou, tam byl ataman Orlik, dříve důstojník carské armády. Jednou v noci byli v Kolonščině, bylo jich asi 150. Měli pěkné koně, byli dobře oblečení, jako skuteční vojáci. Ti prý pak ujeli do Polska.

U Radomyšle za Nižilovičemi byl zase ataman Mordalěvič. Ten býval učitelem, na vojně důstojníkem. Ten asi dvakrát přepadl Makárov. Jednou v rajoně spálil veškerý archiv, utekl, židé pak museli platit pokutu. Někdy přišli na něho s vojskem, ale nic nenašli, zbraně se schovaly, sami pracovali na poli. Ten Mordalěvič jim dal nejvíce starostí. Pak roku 1922 přijela vládní vojenská jízda, ta to zlikvidoval, bandy přestaly. Honili pak Machno, ten se držel nejdéle, nastal klidnější život.

Roku 1922 poštovní spojení s čsl. republikou fungovalo, ale dopis byl dlouho v cestě. Syn Josef psal, aby Mánička Kohoutová přijela, že může být zatím u Sováků. A Saša Helcl psal pro svoji matku. Jely pak obě. Máňa neměla sebou patřičné doklady, v Polsku ji zadrželi. Štěstí že ve Varšavě měla strýčka, ten jí pomohl, že mohla pokračovat v cestě do Československa.

Roku 1923, právě na Nový rok, se narodil dceři Anně M. syn Jiří a hned na jaře přišly ty hospodářské stroje z vlasti. Bralo se napořád, jak se říká, jako by to bylo zadarmo. Ale dobře udělali, několik let se jim dobře hospodařilo. Tomášek si vzal silný motor a velkou mlátičku, šroťák, a pak to brzo prodal a koupil mlýn. Snad asi dva roky mlel. Poměry donutily, že toho musel nechat a odejel do Kijeva pracovat. Nakonec také z celého obchodu nic neměl.

V srpnu 5. se narodil u Veníka syn Oldřich. Pak nám psali Sovákovi, že se jim narodil Miroslav (1923), v říjnu pak u Jaroslava se narodila Věřuška. Teď zase něco horšího - v prosinci nám ukradli krmenou svini, bylo při ní menší prasátko, to také sebrali. V lednu 1924 se vdávala Bětuška, vzala si Jarku Mejstříka /jeho matka byla Bětuščina sestřenice/. Zůstali jsme sami.

Na jaře /1924/ psal Josef, že byl promován na doktora veškerého lékařství. Pak v červenci se oženil, vzal si svoji dávnou lásku, Máničku Kohoutovou. Teď bychom se rádi podívali do Čech, začal jsem shánět pasy. Psal jsem do Charkova, kde byl Československý zastupitelský úřad. Odepsali mi, abych jim poslal křestní listy, oddací list a že mne uznává nynější vláda jako čsl. příslušníka, pak tzv. fotokartočky. Všechno jsem poslal, jen potvrzení o čsl. občanství jsem poslat nemohl. Odepsali mně, že by stačilo, aby mně to vydala obecní správa. Měli jsme tam sekretářem Jiřího Ferkla a ten se moc bál, nechtěl mi nic dát. Trvalo to do roku 1926, pak jsem toho musel nechat, bylo jasné, že z toho nic nebude.

Jar. Mejstřík, když si vzal Bětušku, dostal od otce 10 desjatín v Makovišti, ale musel stavět. To jsme s nim jeli, též jeho švagr Průša hledal nějakou stavbu, která by se dala převézt. Dojeli jsme až do Krásné Slobody, kde byla stavba a vinopalna bývalého velkostatkáře, ten utekl za hranice. Byl tam na prodej pěkný dům palác, říkali jsme, že by se hoodil na školu i na dům pro divadlo, byl by v něm i učitelský byt. Sdělili jsme toto doma sousedům, hned druhý den dojeli do Makárova na rajon. Tam jim slíbili, že až budou torhy /aukce/, že jim dají vědět a také dosti brzo to koupili asi za 800 rublů. Stavba byla krásná, zachovalá, ale převezení dalo hodně práce. Právě ten rok nebylo čím krmit, koně byli hubení, slabí, bylo to dosti daleko - 20 verst - bylo s tím dosti nesnází a zlosti. Konečně to Průša se svými pomocníky budovu postavil. Prodal se také našemu Jaroslavu na domek, prodalo se také dost dveří, oken i jiného dříví. Byl to pěkný dům, zůstalo jim několik for parket, které spálili v kamnech. Za pár let se v podlaze objevila houba. Přišla komise, musely se vytrhat všechny podlahy, ty si odvezl Ornst do kolchozu zdarma. Brzo se sehnaly prkna na podlahu v Nižilovicích, místo sloupků pod podlahu položily se cihly, koupili je v Kolonščině, kde byly připraveny na stavbu cirkve. Z Makárova vzkázali, že cihly potřebují na školu, vzali si je zdarma, pak naši museli koupit v Nižilovicích duby na sloupky. Našel se pak mistr, který by tu podlahu udělal se svými pomocníky, ale chtěl při tom, aby ho obec, i jeho partu, krmila. V té době ale žádný neměl přebytky, každý byl rád, že se aspoň poněkud drží nad vodou. Sešlo z toho, prkna ležely tak. Z rajony v příštím roce přišlo nařízení, že prkna si vezmou do obce Placht'anky do vinopalny, duby pak do Makárova, opět zdarma. Pak ještě odvezli

dřevník i záchody. Sousedé pak postupně rozebírali to ostatní po kouscích. Škoda té pěkné stavby, co zůstalo, to odvezli do Makárova.

Z rajony se pak jezdilo do obce, vyžadovali na lidech zlaté a stříbrné peníze. Požadovali je také na Bláhovi, on je neměl, několik dní seděl, pak ho pustili. Okolnostmi lidé byli donuceni, že se hlásili do kolektivu. Byli rádi, když byli přijati, kdo neměl hlasovací právo, ten do kolektivu nebyl přijat. Když byl přijat, musel kolektivu předat své pozemky, dobytek, stroje, vozy, osev, stavbu. Jen mu bylo povoleno ve svém domku bydlet. Jednu krávu mu nechali. Prase si mohl koupit, když měl předpoklady, že ho bude moci vykrmit. Veškeré hospodářské plodiny musel odevzdávat na tzv. prodnaloh³, a to často třeba dvakrát - od krávy 80 l mléka, dále ročně 18 až 25 kg masa nebo zaplatit 7-8 rublů za kg, dle toho, jak byl nabízen dobytek na maso. Dále ročně jednu nebo dvě slepice, od slepice vejce. Z ohrady okurky, zelí kyselé, již připravené k jídlu.

Učitel Bouček byl u nás až do roku 1927, pak odešel opět do Kijeva, domníval se, že tam bude mít lepší životní podmínky. K nám v říjnu přijel z Čech učitel Bezděk. Přijelo jich více, mladí lidé, hlásili se ke komunismu, byli svobodní. Začal vyučovat také hudbu, to se mu ale nedařilo. Divadlo se mu dařilo, sám také účinkoval, asi dva roky, byla obecná spokojenost.

Roku 1927 před vánoci zemřela sestra /Josefa/ Grofová na rakovinu. Rok 1928 na podzim začaly u nás svatby ve velkém počtu. Nejdříve učitel Bezděk si vzal Helenu Jandovou, pak Václav Kohout si vzal naši vnučku M. Perglerovou, Emil Konvalinka Ant. Mejstříkovou, Jan Mejstřík s Henkinovou, Josef Grof M. Zinčenkou, M. Veselý /str. Karla/ L. Pekárkovou, Věna Veselý /str. Václava/ Annu Grofovou. Pak Josef Veselý /str. Karla/ si vzal Olgu Bebrovou z Vysoké, tato poslední byla již roku 1929.

Pak ale přišly další nesnáze. Když se chtěl někdo někomu pomstít, tak udal třeba anonymně do Makárova, že dotyčný má nějakou zbraň. Tak ho hned povolali na rajon k výslechu. Když tvrdil, že nic nemá, tak ho hned zavřeli. Nejkratší to bylo, když někde nějakou zbraň si opatřil a jim jí odevzdal, tak ho pustili.

Roku 1930 po pohřbu sestry Rozalie Kozlové - zemřela v květnu - povolali do Makárova učitele Bezděka a hned odeslali na Borodjanku a drahou do Kijeva, domů již nesměl. Na železniční stanici Klavdievo vyhodil z vlaku cedulku, že ho vezou do Kijeva. Hned si také vzkázali pro učitele Boučka, také si ho tam nechali. Pak jsme se doslechli, že také Nikol. Kohouta sebrali, jako učitele, byl v Žitomíru. Byli obviněni, že jsou špioni, zavřelo je GPU. Proslýchalo se, že budou zavírat i naše občany. Náš Veník hned měl obavu, že jeho to postihne nejdříve, nemýlil se - toto se odehrávalo až roku 1930. Bratr Věna se začal starat o získání pasu k odjezdu do ČSR, to již roku 1929, poslal si žádost do Charkova na čsl. zastupitelství. Pas dostal, to již byl sekretářem Andrej Borščevský a hlavou selsovětu Ivanov na Marjanovce. Dali potvrzení, že je Čechoslovák, připravoval se na cestu a v příštím roce 1930 na velikonoce odejel. My teď všichni, kteří jsme měli domovské listy, žádali jsme o pasy, a tím jsme patrně proti sobě pobouřili GPU. Začali nás vyslýchat z Makárova, kdo nám toto poradil a před vánočními svátky dostal předvolání náš Veník, Věna Mejstřík a Josef Sojka, aby se dostavili do Makárova. Tam jim řekli, že mají doma revoly a vintovky. Veník tam byl asi druhý den, když v noci k nám přišli dva chlapi, jeden s revol., druhý s vintovkou.

³ Prodnalog byla potravinová daň v letech 1921 až 1924.

Dělali prohlídku, převrátili celý domek, sebrali všechny papíry a za 180 rublů půjčku, to vzali a odešli. /Asi rok 1930/

Já jsem pak šel do své světnice spát, oni se vrátili, přivedli Veníka pod vintovkami, přivedli ho, aby si vzal kožíšek a mohl se rozloučit s rodinou, to jich přišlo asi 20. Současně zašli k Váchalovi, Kalubovi, Anežce, k Vénovi Veselých u dol. Sojky, Vény Janíkovíc, k Antonovi, k Vencovi Vénovému, k Bláhovi, Mejtříkovi, v Makovišti ke Kubelkovi. Sebrali povozy a odvezli na dráhu do Klavdieva. Vzali sebou dva hochy Anežky Knoblochové, Váchala, Bedřicha Kalubu, našeho Veníka, Venu, Jaroslava, Josefa Veselého /bratra Karla/, Venu Janíkovíc, Kolju Toníkovíc, Vencu Venovýho, Bláhu, Mejtříka. F. Kubelka byl v Kijevě, musel se dostavit sám v K.

Nesměli jsme se s nimi ani rozloučit, ale druhý den manželky odvezených dojelely do Kijeva, našly je v Lukjanovské věznici. Předaly jim jídlo a dověděly se také, že Jiří a Karel Karlíkovíc, kteří pracovali v Kijevě, a Vláďa Hojer jako student, že jsou tam také, byli tam ale krátce, byli propuštěni. Pak jim tam ženy vozily potravu za 5 dní, vždy pro 2-3 a hned žádaly, aby jim byla povolena rozmluva. Ale to jim nedovolili, až po třech měsících a jen na 10 minut. Doma, kdo nebyl dosud v kolektivu, hned žádal o přijetí.

Na Marjanovce již také byl kolektiv. Asi v dubnu propustily úřady Václava a Jaroslava Knoblochovi, Kolju Antonového, Venu Karlíkovíc. Začátkem května sebrali Josefa a Vláďu Sojkových, Ščudlu, Věna nebyl doma, ten seděl pro střelbu na svého bratra Josefa po vzájemné rvačce, pak Vénového Karla, Venu Karlíkovíc, Jendu Mejtříka, našeho Jaroslava, Nik. Kopeckého, v Makovišti Venu Mejtříka, Františka Perglera, Vláďu Janíkovíc. Z Marjanovky starého Konvalinku se syny Jaroslavem a Emilem, Václava Sojku, Václava Milduse. Drželi jse v Makárově v chlévě, hlídali je pasáci komsomolci, měli dřevěné pušky obarvené. Asi za dva dny je pustili, také Ščudlu, Vénovýho Karla, Vláďu a Josefa Sojovi, našeho Jaroslava, Venu Karlíkovíc, Nik. Kopeckého.

Na Marjanovku poslali stráž komsomolce, aby rodinu Konvalinky a Sojky hlídali a aby nemohli nic schovat. Nařídili, že je vystěhují. Pak zase pustili Venu Mejtříka, Františka Perglera, Vláďu Janíkovíc, Jana Mejtříka, Václava Milduse, všechny Konvalinky a Václava Sojku na Marjanovce. Venu Šrejmera a mnoho mužíků odvezli na Borodanku, také jejich rodiny, bylo jim dovoleno vzít sebou co unesli, ostatní se předalo kolektivu. Vzali si peřiny, šatstvo, prádlo, trochu mouky, omastek, také někdo malá kamna, šicí stroje. Odvezli je na Ural, tam řezali dříví a rovnali do sáhů. Starý Konvalinka se ženou se asi za rok pro stáří vrátili, byli u své dcery Marie, naší snachy. Zanedlouho přijel Jaroslav Konvalinka se ženou a dětmi, také Emil K. Ti ale byli brzo chyceni a odvezli je zpět. Pro dcery Václava Sojky z Marjanovky dojel brzo V. Mildus a přivezl je na Marjanovsku. Takhle se s lidmi nakládalo. Ničím se neprovinili.

Naši byli v Kijevě v Dopru⁴ v Lukjanovském žaláři až do října. Pak pustili Váchala, Bláhu a Venu Janíkovíc, ten byl nemocen. Všechny ostatní odvezli do Luži do lesa, Kotlaského okruha, na "volnoje poselěnie". Kubelku odvezli jinam. Když byli v té Luzy, zanedlouho psali domů, aby za nimi přijely manželky. Tak Růžena Kalubová a naše snacha Máňa jely za nimi. Vzaly sebou, pokud bylo možno, dost jídla, bylo to na Vánoce. Asi za dva dny byly na místě,

⁴ Vězení.

oni je čekali na nádraží. U nás pak na podzim udali mužáci Věnu /syna bratra Karla/, byl jako správce prasečí farmy. Že prý společně s pantátou Kohoutem brali pro sebe šrot a brambory. Přijela milice, sebrala oba i Jaroslava Mejstříka, ten správcem byl kolektivu /zavkom/ - že prý o tom musel vědět, tak ho přibrali sebou a odvezli do Makárova. V listopadu 1931 je soudili a odsoudili každého na 3 roky, odvolali se do Kijeva, tam to stálo Bětušku 300 rublů a pak mu slevili 1 a půl roku, druhým nic. V Makarově jim bylo celkem dobře, Věna s Jaroušem dělali tesaře a pantáta u náčelníka dělal kočího, hnedle je pouštěli domů na neděli, později je zcela propustili. Za dva měsíce dostali zprávu, aby opět přišli do Makárova, ale Věna a Jarouš si opatřili v Kijevě práci, pantáta Kohout byl poslán na Lukjanovsku /věznice/, kde pobyl, pak ho pustili. Věna Karlíkovíc si našel v Kijevě byt pro rodinu a již tam zůstal.

Zatím náš Veník byl tam v té Luži stále nemocen, byl již nemocen v Lukjanovce, stěžoval si hlavně na bolesti hlavy. Když za ním přijela jeho manželka, tak se mu opět přitížilo, došel tedy k lékaři a ten, když zjistil, že si nemocný stěžuje hlavně na bolest hlavy, ani ho neprohlédl a uznal, že se jedná o tyfus. Odeslal ho s tou diagnosou do nemocnice. Těšil svoji manželku, že tam dlouho nebude. Druhý den ho šla navštívit, ale nepustili ji k němu, jen se na něho mohla podívat oknem. Pak přišla za další dva dny a již byl mrtev. Hned nám telegrafovala, za telegram dala 11 rublů, ale pošta nám nic nedoručila. Poslala psaní, to přišlo na Marjanovku, Slavěnka dopis otevřela, přečetla a hned běžela s tím k nám. Jak přišla do dveří, hned jsem na ní poznal, že se stalo něco neobyčejného. Řekla nám nelekejte se, ale Veník umřel /ovšem je mi ještě teď špatně, jak na ty chvíle vzpomenu/. Ale tenkrát jsem myslel, že to nepřežiji. On nedávno psal, že si tam vydělá peníze, že mně v létě pošle na cestu a že se tam na něho přijedu podívat. Za několik dní přijela Máňa sama. Růžena tam s Bedřichem zůstala, vyprávěla nám, jak jej pohřbili, že leží na hřbitově pod břízou. Měl těžký život, co všechno musel zkusit, přes sedm let byl na vojně a pak když se konečně dostal domů, tak ho lotrové vzali a umučili, bez jakékoliv viny, nebyl ničím vinen a takto musel zkoušet. Já jsem se pak rozstonal, v tom Jarouš musel do Kijeva, tak jsem u Bětušky ležel 6 týdnů. Později mne Slavěnka odvezla k lékaři Hornickému, ten mně dobře poradil, tak jsem se zase dostal na nohy.

V květnu, opět začátkem měsíce, přišli v noci a sebrali našeho Jaroslava, Jana Mejstříka, Josefa a Vládu Sojkovi. Věna Sojka a M. Kopecký odjeli hned na podzim do střední Asie, v Makovišti Věnu Mejstříka, Vládu Janíkovíc, odvezli je do Makárova. Jejich ženy jim musely dovážet jídlo, neb jim tam nic k jídlu nedali. Pořád se povídalo, že je budou opět vysílat, bylo strachu a starostí dost. Ale všechny naše za několik neděl pustili.

Věna Mejstřík s Vládou Janíkovíc odjeli kamsi až k Tambovu, stavěla se tam dráha. Byli tam několik týdnů, ale přivezli si odtud jenom vši. Také s nimi byl Komínek, ten pár grošů přivezl, i Mareš z Marjanovky tam byl. Báli se všeobecně, aby je opět bezdůvodně nevěznili. Když byli oba Mejstříkové - zeťové - zavřeni, nevěděl jsem, kam mám jít, neboť téměř každou noc někoho v noci okradli, bylo to k zoufání. Byl jsem nejvíce u Anny, u Bětušky byla maminka. 26. září 1932 se vdávala Tonička Perglerovic. Vzala si Němce Theodora Polnera, byl vyučen ševcem. Brzo pak přijel domů Věna Mejstřík a vstoupil zase do kolektivu. Před vánočními svátky zemřela Anička Hojerová na tyfus. V tu dobu se zloději u Bětušky podkopali pod zdí v komoře, potraviny vykradli. Já jsem spal za stěnou a nic jsem neslyšel. Potom Jarouš již zůstal doma, nebylo mne u nich třeba. Z Čech nám Pepa posílal, tu nějakou potravinovou zásilku, nebo nějaké dolary a snažil jsem se opatřit pasy.

V Kijevě mně na oddělu pro inostrance řekli, abych dopsal do Moskvy československému zastupitelství, aby mně poslali potvrzení /dokument/, že mne přijímají do státního svazku Československé republiky a oni v Kijevě že mně dají "propusk". Dopsal jsem tedy do Moskvy a hnedle mně to poslali. Já jsem pak podal žádost a přiložil jsem potvrzení k žádosti do Charkova, ale nemohl jsem se ničeho dočkat. Až najednou přišlo psaní z Čech, že Pepa za nás zaplatil Inturistu za vydání pasů a za cestu do Prahy. Tam slíbili, že to bude vyřízeno za pár neděl, ale až v březnu nám přišlo od Inturistu, abych přijel do Kijeva do jejich kanceláře v ulici K. Marxe, kdež mně řeknou, co budou ode mne požadovat k vydání pasů a že budeme muset mít dva pasy. Právě byla taková necesta, všude plno vody, tak Věna Mejstřík jel do Kijeva místo mne a přivezl list s popisem, co všechno jim musím dodat. Něco jsem měl již připraveno, něco jsem musel ještě shánět. Pak z Čech psali, abychom vzali také Libušku, i pro ni bylo třeba různé papíry, to zase sháněla Máňa, její matka. Já musel několikrát do Makárova. Pak když jsem již všechno měl, jel jsem s Jaroslavem do Kijeva, všechno jim předal - že to musím poslat přes rajon makárovský - jel jsem tedy ještě do Makárova. Bylo to na Velký pátek 14. dubna 1933. Poslalo se to do Charkova, táhlo se to přes květen, červen. V červenci nám poslali z Makárova lístek, abychom se tam dostavili k rajonému sekretáři skrze zahraničné pasy. Tak jsme tam šli, já a Máňa s Libuškou. Tam nás změřili, popsali a poslali to zpět do Inturistu, ten to odeslal československému zastupitelskému úřadu v Moskvě. O něco později nám psal Kijev. Inturist, že musíme si obstarat visum od polského konsulátu, byla to ale jejich povinnost. Je to ale samý Žid, stálo to 24 rublů, to bylo 4. září. Ihned jsem telegrafoval Blažkovům do Zdolbunova, že v noci vyjíždíme. Téhož dne večer šli s námi na nádraží Jaroslav, Slavěnka, Anna, Bětuška, Hojer, Máňa Veníková, Boženka Pavlisová, Vláďa Helcl, Elinka Šperglová, Emil Mejstřík, všichni byli s námi až do půl 12 v noci, až jsme se usadili do vozu.

Vyjeli jsme, na Irpeni k nám přisedla paní s dítětem, jela prý do Šepetovky, že prý tam bydlí, ale měla jiný úkol, důvodně mám podezření, že měla nás sledovat. Stále nám radila, jak a co máme dělat. Ráno jsme byli v Kozatině, šli jsme do úborné trochu se omýt. Nevím, kde jsem nechal klobouk, ten se ztratil, přijel jsem do Šepetovky bez klobouku. Byla jedna hodina, tam jsme čekali do půl desáté večer. V 8 hodin ráno prohlíželi jen naše věci, na nás ani nesáhli. Pak nás doprovodil, snad to byl ten hlavní, zavedl nás do kupé a zamkl, byla tam také nějaká německá rodina, jeden Rumun se ženou a dětmi. Asi v půl noci jsme přijeli do Zdolbunova, tam na nás čekali Blažkovi, Pepička, její zeť Jaroslav Blažek, dva hoši, tak jsme s nimi šli. U nich nás ještě očekávala Marjánka s večeří, divili se nám, jak jsme ubozí, vyhublí. U nich jsme se měli dobře, byli jsme tam 2 dny. Ze Zdolbunova jsem telegrafoval hned druhý den Pepovi a Sovákovým. Frantík psal, že nám přijed naproti do České Třebové, Pepa zas, že přijede autem do Pardubic, tak jsme nevěděli, jak to uděláme.

Na třetí den jsme sedali o půl noci v Zdolbunově, jeli jsme do Lvova, tam jsme přijeli o půl osmé ráno, přešli na druhý peron a čekali asi půl hodiny, přijel vlak od Bukurešti, rychlík. Sedli jsme do kupé na Prahu, pak to šlo rychle, stavěl jen ve větších stanicích a hnedle jsme byli na Moravě. Tam k nám přisedl, myslím, že to bylo v Přerově, jeden pán z Prahy, byl na Moravě na honu. Dal nám pečenou koroptev, přišla nám k chuti, měli jsme ale jídla dost od Blažků na cestu. Dověděli jsme se také, že tento rychlík v Pardubicích nestaví, vystoupit bychom museli v České Třebové a počkat na jiný vlak. Vystoupili jsme v České Třebové a hned jsme se sešli s Františkem Sovákem. Ten nás vrátil zpět a již jsme jeli bez starosti do Prahy. Tam jsme přesedli na vlak do tábora a večer asi v 9 hodin jsme byli v Táboře, tam nás již Máňa čekala.

Druhý den přijel Pepa, pobyl den, vzal Libušku sebou a jel domů. Pak přijel Sáša Helcl se na nás podívat, přivezl láhev vína a zval, abychom se u nich stavěli, až pojedem do V. Veselí. Za týden jel s námi František Sovák do Prahy, kam Pepa přivezl Libušku. Čekali všichni na nádraží, také pan Brychta. Zajeli jsme k Helclovým, tam jsme poobědvali, Libuše jela do Tábora a my do V. Veselí, přijeli jsme dost pozdě večer.

Na Sv. Václava jsem jel do Prahy, chtěl jsem vidět V. Haška, právě byla přivezena těla našich hrdinů legionářů pluk. Jiřího Švece a Vašátky. V Praze byla velká sláva, odkrývali také památník odboje. Zašel jsem ke Křížovým, oni poslali se mnou k Haškovým služku, ale Haškovi nebyli doma. Jel jsem tedy k Helclovým, ale hned ráno přijel Václav Hašek s Karlem, synem, Aerovkou, autem. Jeli jsme na Letnou, dále pak na Hradčany do Svatovítského kostela. Právě se konala mše, zašli jsme do Svatováclavské kaple, pak jsme opět jeli na Letnou a navečer jsme zase jeli k Toníkovi Helclovi, kdež měli nějakou trachtaci. Na druhý den jsem jel domů.

28. října jsme jeli společně autem do Prahy a dál po silnici k Berounu a do Hýskova, kde jsme zašli ke Karlu Haškovi, synovci. On opravoval se svým bratrem Josefem nákladní auto. Zašli jsme pak do hostince k Vrbským. Byl tam právě Václav Linhart, dal nám pro svého bratra Josefa, který byl na kolonii 500 Kčs, které mu Sovák pak z Prahy poslal. Zajeli jsme také na hřbitov. Tam jsme se sešli s Annou Krupajzlovou, ona byla rozená Krtková, již stařenka přes 80 let. Prošli jsme hřbitovem a jeli zpět k Berounu a dál k Litni na Lhotku k Procházkovým. Josef byl v hospodě v Bělči, tak jsme pro něho zajeli. Druhý den jsme jeli přes Běleč, kdež si naše máti prohlédla svoje rodiště a jeli jsme na Krupnou. Tam jsme se zastavili u Hojerových - bratrance naší matky. Tam jsme chvíli poseděli a pak jsme jeli na Karlštejn. Ten jsme si prohlédli a pokračovali v jízdě do Prahy. Zašli jsme k Sášovi Helclovi, tam jsme nechali naši máti a ona jela druhý den se Sovákem do Tábora, my jsme se vrátili domů večer. Pak jsem poslal dopis V. Kopeckému od Váchala, psaní s podobenkou. Kopecký přijel potom k nám a dal mi adresu Venc. Švihovského v Praze.

Zakrátko pak jsme jeli do Hradce Králové, k Vlášovi Veselému, byl tam právě letecký den. Sešli jsme se s bratrem Václavem, ten pak brzo přijel k nám na několik dní, tak jsme si popovídali. Brzo po vánočních svátcích nám psal František Sovák, že je máti trochu nemocná a že ji Frantík přiveze do Poděbrad, abychom si tam pro ni přijeli, bylo to 10. ledna. Doma se zase brzo pozdravila. Ve Veselí bylo dost hezky, zvláště na jaře a v létě. Chodili jsme do polí, do lesa, ten je tam blízko. Na prázdniny přijela zase Libuše z Tábora. Ku konci srpna jsem jel s Libuší do Tábora. Nastala znovu škola, šla do 2. měšťanky. Já v Táboře pobyl do 27. září.

Bylo pak v Praze dvacáté výročí přísahy České Družiny v Kijevě na Sofijském náměstí, tj. 28. září. Druhý den byl odhalen pomník pluk. Jos. Jiřímu Švecovi. Do Prahy jel také Sovák s Miluškou a pan Hlinovský s dětmi. V Praze jsem zašel k V. Haškovi, druhý den jsme se měli sejít všichni na Staroměstském náměstí, ale nesešli jsme se, nenašli jsme je. Já jsem šel na noc k Ant. Helclovi. Pak jsem jel ráno na Pohořelec k odhalení pomníku a tam jsem se sešel s panem Hlinovským. Ten mne odvedl k Milušce, šli jsme pak k panu Brychtovi, kdež jsme obědvali. Říkali, že by mne chtěl vidět také pan Bašta, ten již od Hašků můj kufr sebral a odnesl k sobě. Tak jsem jel pak s panem Brychtou k němu, kdež nás již očekávala jeho paní. Druhý den jsme jeli s panem Baštou se podívat do památníku odboje. Tam to bylo pěkné,

moc se to líbilo. Také jsme viděli pomník Žižkův, nebyl tehdy ještě hotov. 2. října jsem nechal kufr u Baštů a jel jsem autobusem do Berouna. Odtud pěšky pěšinou podle řeky do Hýskova. Tak jsem chodíval do Berouna do kostela. V Hýskově jsem zašel k Josefu Haškovi, přespát, a ráno jsem zašel ke Krtkovým i ku Karlovi Haškovi. Tam jsme se domluvili, že J. Hašek pojedje nákladním autem na Kladno pro cihly a že bych mohl navštívit jejich třetího bratra Františka Haška, že má v Kročehlavech domek. Tak jsme 4. října jeli, ale Frantík byl v práci, nebyl doma. Šel jsem tedy se podívat do Kladna, je to skoro pohromadě, asi 1 km přes pole. Prohlédl jsem si kostel, zastavil se u uzenáře, poobědval a pak šel zpět.

Frantík byl již doma a ukázal mi svoji zahradu a drůbežárnu, měl to pěkné a v pořádku. Měl na tom, jak řekl, dost dluhů, snad to již vyplatil. V noci jsme si dlouho povídali, vzpomínek bylo dost, já jsem se ptal na jeho stavbu. Ráno mne manželka Františka doprovodila na Kladno k autobusu a jel jsem do Prahy a hned domů.

Pak jsem si vzpomněl na Švihovského, u Bašty jsme o něm mluvili, že se mu dobře vede, a pan Bašta mi radil, že jeho prostřednictvím snad bylo by možno dosáhnout, že by synovi Veníkovi byl přiznán charakter legionáře, že by to bylo dobré pro Libuši, ač mně dříve Frantík Sovák říkal, že to nepůjde. Švihovskému jsem napsal a on ihned odepsal, abych k němu v Praze zašel. Tak jsem tam ihned jel, bylo to 8. prosince. Jak jsem přišel, ihned telefonoval svojí paní, ona hned k němu přijela do kanceláře. Měli jsme co povídat, až do 2 hodin, vzali mne sebou na oběd v hostinci. Švihovský mne pak ujistil, že to prosadí a že Libuši bude dána aspoň nějaká podpora. Tak jsem k panu Švihovskému jezdil až do roku 1938 a on stále jen sliboval, ale konečně z těch slibů nezbylo nic. Potom jsme mluvili o státní příslušnosti pro Libuši. On se sám nabídl, že to podá a že to bude vyřízeno ihned, jen abych mu dodal potvrzení, do které obce by ji přijali. Zajel jsem do Hýskova, tam mně pan starosta dal takovou listinu, že ji do obce přijímají. Ale když jsem to panu Švihovskému dal, řekl, že to musí mít jinou formu a že do Hýskova dopíše a že mu to pošlou, potom že to podá k ministerstvu. Ale neudělal zcela nic, ani do Hýskova nepsal. Když pak přišla německá okupace naší republiky, opět jsem mluvil s panem Švihovským. Řekl, že teď se musí čekat. Já mu již nevěřil, zašel jsem do kanceláře, kde on dříve působil. Řekli mi, že pan Švihovský je již v pensí a jeho švagrová - sl. Smolíková - mně slíbila, že se na to přeptá. Ale hnedle mně napsala, že nic nepodal. Takhle mi to provedl, nasliboval mnoho, ale neudělal zcela nic, ale hodně ublížil. Libuše by již dávno mohla mít státní občanství. Teď se to potáhne kdo ví jak dlouho.

Roku 1935, když Libuše přijela na prázdniny, tak Pepa povídá, do Tábora musíme za ni platit Sovákům, tak bude chodit do měšťanky tady ve Veselí. Jel jsem zase počátkem září do Tábora a byl jsem tam až do začátku listopadu. Byl jsem také na slavnosti, když se otevíral pro veřejný provoz nový most, původně Švehlův. Zdá se, že to bylo na 28. 10. 1935. Byla to pěkná slavnost, jen že jsme s panem Javůrkem hodně zmokli. Pak jsem se vrátil do Veselí.

Z Ruska nám psali velmi zřídka, bylo to i nebezpečné. Sověti to stále ztěžovali. Naši nám psali, abychom jim raději nepsali.

Vzpomínám, že když jsem byl v Táboře, tak jsem nejraději chodíval s panem Javůrkem. Byl to dobrý člověk, ale moc rád se chlubil, to se mi u něho nelíbilo. Ve Vys. Veselí jsem měl přítele Douchu, výměnkář. Tady byl u své dcery, vdovy po četnickém strážmistru, Matheové, s tím jsme si dobře rozuměli.

Roku 1936 o svatodušních svátcích jsme jeli do Prahy a já pak 1. 6. odtud do Tábora. Tam jsem pobyl až do 22. července. Na podzim si pak Pepa začal stěžovat, že ztrácí zrak. Byl potom u několika očních lékařů, ale stav se nikterak nelepšil. Pak v létě v příštím roce byl doporučen k operaci, to bylo leknutí. Operoval ho pan prof. Dr. Přecechtěl v Praze, 19. 7. 1937. Zrak se mu dočasně upravil, ale potom znovu nastalo zhoršení. Byl tedy v příštím roce znovu operován. Po několika měsících se stav opět horšil, tak r. 1939 byl léčen ozařování hlavy rentgenem na Bulovce. Pro stále neuspokojivý stav zraku byl znovu operován r. 1940 v květnu a po čtvrté r. 1943, vždy prof. dr. Přecechtělem. Nakonec byl ještě ozařován u prof. dr. V. Švába ve vinohradské nemocnici. V ordinaci prvním rokem zastupovala Pepu židovka z Prahy z německé kliniky, sehnal ji pan Vaníček, v druhém roce Ruska Věra Ivanovna Maximovičová, ta byla lepší. V dalších letech zastupovala Dr. Jankeová. To byly zkoušky a starosti.

Roku 1938 se naši rozhodli, že budou na své parcele v Praze stavět, opatřili si k tomu plány a na jaře v příštím roce bylo se stavbou započato. Na podzim vila byla postavená. Stavbu řídil Saša Helcl, bylo s tím hodně starostí a stálo to moc peněz. Byli jsme všichni rádi, že se to mohlo dokončit, zvláště, když přišla do toho ta válka.

Nejdříve Němci nám vzali poněmčené kraje roku 1938 v říjnu. 5. října prezident Beneš se vzdal svého úřadu. Pak byl zvolen dr. Emil Hácha, ale 15. března 1939 vtrhla německá vojska do Čech a na Moravu. Den předtím byl prezident v Berlíně u Hitlera. Ten si na něm vynutil, že naše vojska nebudou jim v obsazování území našeho bránit. Hitlerovci pak v Praze vyhlásili tzv. protektorát Čechy a Morava. Slovensko si utvořilo samostatný stát pod patronací Hitlera. Zavedli hned přísnou kázeň, bezpodmínečnou poslušnost. Později "popravovali", vlastně vraždili.

V témže roce, roku 1939 1. září, přepadli Němci Polsko, za měsíc s ním byli hotovi. Sami byli po zuby ozbrojeni a sebrali i naši výzbroj neporušenou, hojnou a kvalitní. Anglie a Francie také vypověděli Německu válku, ale Polsku prakticky nepomáhali. Němci se nakonec o Polsko rozdělili se Sověty. Roku 1940 vtrhli Němci do Francie, obešli francouzské opevnění a šli přes Belgii a Holandsko. A v červnu byli s Francií zcela hotovi, Francie podepsala bezpodmínečnou kapitulaci. Zůstala sama Anglie. Němci ji nabízeli mír, Angličané ovšem odmítli. Když Francie byla před jasnou porážkou, napadla ji také Itálie, aby také kus urvala. Anglie po odmítnutí německého míru - byla by to vlastně kapitulace - byla podrobena těžké zkoušce. Němci prováděli soustavné letecké nálety. Bomby shazovali, jak se dalo, nevyhledávali vojenské cíle, hlavně na Londýn, mnoho civilních lidí povraždili. Pak napadli Řecko, ale to se brání zmužile - dříve je napadla Itálie, ale ta si s Řeky nevěděla rady, tak museli Němci pomoci. Co ta válka lidstvu přinese? Potraviny jsou na lístky, mnohé se nedostává. K hitlerovcům se přidali Rumuni, Maďaři i Bulhaři. Nakonec ovšem Řecko nemohlo odolat. Jugoslavie se postavila na odpor, nechtěla se poddat, s ní se Němci zdrželi a svůj plán k napadení SSSR museli odložit.

Sověti původně Jugoslávii slibovali pomoc, ale nepomohli. Bránili se statečně a Němci ji nikdy zcela nepokořili, na jugoslávském území byly stále místní boje. Část jugoslávské armády se dostala na ostrov Krétu, ale potom je i odtud vypudili. Přišla řada na Sověty. Domníval jsem se, že s nimi budou Němci hotovi za několik neděl, nejdéle za měsíc, ale zdá se, že Sověti byli dobře připraveni, je to již 3 měsíce a dosud nedobyli ani Kijev. Jsou již na

Irpeni. Dostal jsem 10. září dopis, který byl dán na poštu zde v Čechách v Rokytnici 8. 9., od Máni, Libušiny matky. Jen napsala, že jsou zdraví a dosud na místě. Dopis přivezl asi nějaký německý voják, domluvil se s nimi a psaní poslal skrze své lidi, tak víme aspoň, že jsou živi.

Na podzim si naše máti vzpomněla, že si nechá operovat aspoň jedno oko, měla šedý zákal a špatně viděla. Zrazovali jsme ji, že nemá k tomu zdraví ani žaludek na tu nemocniční stravu, ale nedala jinak. Pepa jí napsal doporučení, zavezl ji na nádraží a Libuše s ní jela do Prahy na oční kliniku do všeobecné nemocnice. Byla operována, operace se prý zdařila. Navštívila ji tam Máňa z Tábora i Miluška, pak hlavně oba Helclové i jejich manželky. Ale nemohla tu nemocniční stravu jíst, opět se rozstonala, Helclovic psali, abychom pro ni přijeli. Pepa musel žádat na německém úřadě o povolení jízdy do Prahy autem. Přivezl ji, pak zůstala již ležet, nic nejedla, bylo pořád hůř. Přála si, abych přivedl kněze, že se chce vyzpovídat. Zašel jsem ke katolickému faráři, on ji přišel zaopatřit, no těšil, že ještě bude chodit, ale nevstala, v úterý ji zaopatřil a v pátek v půl sedmé ráno zemřela, bylo to 16. listopadu 1940. Já jsem s ní asi tři noci nespál, pořád něco chtěla, potřebovala, jako každý nemocný člověk. Stále si stěžovala na prsa, že má palčivou bolest. 17. listopadu v neděli jsme ji pohřbili na zdejším vysokoveselském hřbitově. Přijela Máňa z Tábora, bratr Věna z Lošánek, Sáša a Antonín Helclové z Prahy, učitel Nypl a jeho matka z Popovic u Jičina, lidí bylo mnoho, byl pěkný podzimní den. Tak jsme se s naší máti rozešli po 56letém manželství, myslím na ni pořád, každou chvíli čekám, že přijde, nedočkám se!!

No, já asi také za ní brzo půjdu, léta se hlásí, zvláště ta letošní dlouhá zima není k přečkání, ty mrazy mně jdou na nervy, jsem pořád zmrzlý. Pak není ani kam jít, dříve jsme se sešli s panem Douchou, ale on ještě před naší máti, asi tak pět neděl, zemřel, tak jsem zůstal zcela sám. Do Ruska jsem poslal 2 parte o úmrtí naší máti, ale nevím, jestli je dostali, nemám žádné zprávy. Jaroslav poslal lístek, 29. listopadu, to ale ještě nic nevěděl, a od Blažkové také nic nejde. Dopisy z ciziny jdou moc pomalu, poštu vezou asi volama. Jaroslav psal 29. listopadu a já dostal lístek 15. ledna, nebylo to psaní, jen lístek. Je nějaká přísná cenzura. Jindy se poslalo psaní a za týden byla odpověď. Teď jsme rádi, když dostaneme aspoň lísteček, dovíme se, že ještě žijí a jsou zdraví. Psal o všech našich a že zemřela Boženka, žena Oldřicha Helcla, a o těch dětech, jak by je rád uviděl, ale naděje již není. Aspoň kdyby se mohlo psát, tak bychom si přece něco pověděli. No, co dá Bůh, to bude, musíme doufat.

Tak jsem konečně dostal psaní od naší Anny, poslala též Jiřího podobenku. Psala 14. 2. 1941 došlo za 6 neděl. Oznamovala, že již dostali list o úmrtí naší nebožky matky, Anně jsem zase odepsal. Slavěnce jsem psal před vánočními svátky a ona odepsala 9. 2., dopis přišel 21. 4. Od Bětušky psáno 12. 3., dostal jsem ho 19. 4., v cestě nebylo ani měsíc, nejdéle šlo od Slávy. Anna psala, abych psaní neposílal na Věnu, ale na její jméno, Slavěnka zas prosila, abych na ni dopisy neposílal, a na Bětušku adresu nemáme, jen víme, že jsou na Klavdijevě. Tak myslím, že příště pošlu dopis na Theodora, manžela Toničky. Ten se nebude bát, je dělníkem a pracuje v Kijevě. Všichni píší, že je jim dobře, museli se přizpůsobit. Dopisy jsou dlouho v cestě, jdou přes cenzuru, obálka je rozstřížena a pak přešlepena. Když jsem dostal ty dopisy z Ruska, tak přece jsem se potěšil, že jsou všichni zdraví.

Letošní zima oproti loňské byla mírnější, ale sněhu jsem ještě tolik v Čechách neviděl. Jak ku konci listopadu začal padat, tal ležel až do první čtvrtě března, jen asi dvakrát odvlhl, jen se trochu slehl a zase padal, takže ležel asi 3 a půl měsíce, místy ho bylo celé hory, někdy

ani vlaky nemohly ho zdolat. Občané z Veselí museli asi 2x prohazovat a uklízet sníh. Na jaře bylo mnoho vody, obzvláště, když do toho přišly jarní deště. Pršelo téměř pořád, přitom bylo chladno, neohřáli jsme se ani v březnu, ani v dubnu a květen je dosud stejný, je 6. a stále prší. Konečně v červnu se udělalo hezky a dosti teplo, konečně jsme se ohřáli.

22. června začala nová válka, Hitler napadl Sověty. Němci překročili hranice, jsou velké boje, Sověti byli asi na to připraveni, ale myslím, že se ani oni neubránějí. Počítali, že po té válce provedou komunismus po celé Evropě, což by byla zkáza lidstva, teď již se jim to nepovede. Od Němců také není možno čekat nic dobrého. Zvítězí-li, pak by český národ zničili. Válka trvá čtvrt roku a Sověti stále ustupují. Do Moskvy mají daleko, ale u Petrohradu se bojuje asi 2 týdny, Kijev také ještě nemají. Také se již bojuje o Oděsu, válka je ukrutná, na obou stranách padne mnoho lidu. Letecké nálety ničí také všechno, český národ musí trpět a být zticha.

Kijev Němci dobyli 19. září, obešli ho z druhé strany. Dostali jsme lístek od Máni z Ukrajiny, matky Libušiny, právě jen několik řádek, ale píše, že jsou všichni živi a zdraví. Ženské zůstaly na místě, mužští asi všichni museli do Kijeva, neb píše, že se s nimi snad brzo shledají. Co se tam děje, nevíme, doufáme v Pána Boha, že je ochrání v tom velikém nebezpečí. Snad se brzo bude moci psát, pak bychom se dověděli všechno. Myslím na ně pořád, nejvíce v noci, když nemohu spát, je to hrozná válka, nikdy jsem nemyslel, že se jí dočkám, státníci ji mohli čekat. Jen zaslepenci se pořád těšili, že k válce nedojde a nebyli na ni připraveni. Francouzi a Angličané mysleli, že se to vyřídí s Poláky, ale přepočítali se. Sověti také pomáhali ničit Poláky, ale dočkali se také a poznali německou krutost.

Od nás z Hýskova, co pamatuji, skoro každý rok se lidé stěhovali, ale jen do Ameriky. Roku 1867 se naši buditelé a vůdci národa, František Palacký a Dr. Rieger ještě s jinými, jeli na výstavu do Moskvy, kde byli přijati k slyšení carem Alexandrem II. Nikolajevičem a sdělili mu, že by chtěli české vystěhovalce obrátit místo do Ameriky raději na Rus, kde by se naši hospodáři uplatnili. Na Volyni četní velkostatkáři se rádi zbavovali svých statků, ježto po zrušení roboty /rok 1861/ neměli bezplatné pracovníky a při jejich primitivním hospodaření hospodařili ztrátově. Byli to většinou polští velkostatkáři. Cár na přímlovu Palackého a Dr. Riegera vydal k Čechům svolání a dával jim tyto lhůty. Na 5 let osvobozoval přistěhovalé Čechy od vojenské služby a od placení daní při převodu majetku. Také dovolil, aby si vydržovali české učitele, ruské školy platila vláda. Ježto Češi byli katolického vyznání a vláda ruská nepodporovala katolické kostely, tak dovolovala Čechům, že si mohli opatřit katolické duchovní. Tak do dubenského újezdu přijel kněz Hrdlička, získal si všeobecnou oblibu a byl chválen i jinověrci. Do Hlinska kněz Saska, do Hulče na Ostrožsku Kašpar, nemohli se ale shodnouti na vyznání víry. Hrdlička si prý přál českobratrské a Saska zase starokatolické. Během několika let se do toho vložil Synod z Petrohradu. České duchovní poslali do gymnasií jako učitele a Čechům nabídli, aby přijali pravoslavné náboženství. Bylo to asi ku konci let osmdesátých min. století /19. století/. Snad bylo pohroženo i vystěhovalcům, u nás jsme ale nic takového neslyšeli. My jsme přijali víru pravoslavnou, ale zcela dobrovolně.

Bývali jsme v častém styku s krajany kijeviskými, inteligence a živnostníci přestupovali na pravoslaví, dělnictvo bylo k tomu lhostejno. Prof. Jareš vydával kalendář, v něm přihlašoval Čechy k pravoslaví. Občané naší obce se rozhodli v říjnu 1892 přestoupit na pravoslaví, a to celá obec. Pověřili mne a Františka Novotného, abychom zajeli k prof. Jareši o našem úmyslu, dojeli jsme k němu, byla to pro něho radostná zpráva a ihned, že musíme dojet s tímtež k panu Rachmaninovi. Jemu patřily pozemky, na nichž jsme hospodařili, patřil mu též kolonšč. velkostatek. Byl profesorem na kijeviské universitě, současně byl předsedou slovanské dobročinné společnosti. Pan Rachmaninov nám řekl, že musíme zítra navštívit generál gubernátora, byl to hrabě Ignatjev a že on tam také přijede a představí nás generál gubernátorovi. Druhý den jsme navštívili pana Ignatjeva, zakrátko přijel i pan Rachmaninov a byli jsme přijati generál gubernátorem. Byl tomu nesmírně rád a že pošle k této události svého zástupce, že to musí být slavnostní /toržestvené/. Byl stanoven den 21. listopad, přijeli jsme do chrámu, tam již bylo mnoho hostů. Tři duchovní, vládní činitelé včele s baronem Edinburgem z Andrejevky, ten nás k tomu před časem měl, těšilo ho to a domníval se, že jest to jeho zásluha, ale my jsme při našem rozhodnutí na něho ani nevzpomněli. Později při koupi pozemků nám Ignatjev bezvešeho ihned povolení ku koupi vydal, každému v žádané výměře, neboť každý při koupi pozemku musel předložit povolení ku koupi od general-gubernátora.

Od nás roku 1869 odjeli naši přátelé Hojerovi, ona byla sestrou naší máti /manželky Mikuláše/ a pak bratranec naší maminky Mareš, ale neměli jsme od nich žádné zprávy, nepsali nám. Roku 1877 přijel do naší obce Hýskova nějaký pan Doubrava, přinesl knížky, které dal sám natisknout, a vybízel k vystěhování. Nabízel ku koupi velkostatek Vysokou u Žitomíru. Tam se měly založit tři kolonie, plány měl sebou, propočty hotové ve výměře 15 a 30 desjatin, zaujalo nás to. Od nás se tam ihned vypravil Mejstřík, líbilo se mu tam, nechal tam hned zálohu, aby mu do zimy postavili obytné, doma prodal svoji živnost a na podzim 1877 odejel do Ruska. Rodiče naši v tu dobu také prodali. Na Hojerovi jsme adresu neměli, tak jsme napsali do Roudnice n./L., kde měl Antonín Mareš bratra Aloise, aby nám poslal

adresu na bratra v Rusku. Adresu jsme obratem dostali - Volyň, lucká gubernie, Mstyšín. Na náš dopis Antonín Mareš brzo odepsal, abychom mu napsali, kdy vyjedeme z Prahy, že nám pošle povoz do Dubna, abychom se zastavili v hostinci u Ventury a tam na ně počkali.

Vypravili jsme se 17. března 1878, jelo nás více. V Dubně u Ventury jsme se sešli s četnými krajany. Jeli jsme ihned do Mirohoště k Hojerovým, bylo tam několik rodin od Berouna i od Litně a z jiných krajů Čech, líbilo se nám tam. Ale na Olšance, kam jsme později přijeli, tam jsme se již shledali s "votroky" od Hradce Králové, totéž bylo i v Hubovčině a na Strymu. Bylo tam nejvíce z východních Čech, v Kvasilově také od Jičína, Nového Bydžova, z Hořic.

Jak jsem to poznal později, tak někteří Češi se stěhovali do Ruska ještě dříve. V naší obci na Rusi byl občan Převraský, ten odjel, ale šel většinou pěšky se ženou a děckem, bylo jich více. Tenkrát je vyzval kníže Kočubej, ale dlouho u něho nepobyli. Z nich zůstali nejvíce v Novorosíjsku při Černém moři, někteří se vrátili později zpět do Čech.

Co se pamatuji, nejvíce se stěhovali roku 1869. Mezi nimi byli naši přátelé - Hojerovi, Marešovi a Honkovi - tehdy bylo založeno mnoho vesnic českých, nejvíce na Volyni, kolem Žitomíru. Později mně bylo podivné, že se někteří stěhovali až ku Korostěnu, do Zubovčiny, na Srymhorod - nebyla tam žádná silnice ani železnice, jak to tam našli? No, teď tam mají železnici na všechny strany, ale dříve bylo do Žitomíru 120 verst a do Kijeva asi 110 verst, silnic nebylo, jen polní cesty, později žili dobře.

Češi se usazovali nejvíce blíže rakouských hranic, v újezdech dubenském, lucském, ostrožském, rovenském, kupičevo-kovelském, později kolem Žitomíru, všichni se vzájemně stýkali, nebyli od sebe velmi vzdáleni. My jsme měli nejbližší českou obec Vysokou, byla od nás vzdálena 78 verst, 60 bylo do Korestyševa. Měli jsme blízko Kijev, tři versty od široké silnice, pěkné, jakých bylo v Rusku v ten čas málo. Bylo to Brest-Kijevskoje šosse /sinice/, do Kijeva jsme měli asi 36 verst, do Žitomíra bylo 90 verst. České kolonie byly po Rusi roztroušené široko daleko. V ovručském újezdě, nebo v Meziliskách, když tam byla provedena železniční dráha z Kijeva na Kovel, mají ještě nyní do nejbližší stanice 60 verst. Je tam několik kolonií a Zálesí kdesi u Ovruche, ti jezdili do Kijeva koňmi vždy na celý týden, jeli cestami polními většinou lesem, u nás několikrát byli přes noc. Nevím, kdo je tam zavedl. Na Olšance to měli dobré, nádraží doma Čudnov volyňský, do Žitomíru měli 40 verst, ovšem teď jsou všichni v kolektivu a pracují také jako nádeníci.

Dověděli jsme se o jiných českých osadách, hlavně po rusko-japonské válce. Když pan Dr. Vondrák v Kijevě začal vydávat časopis Ruský Čech, do těchto novin dopisovali až od Černého moře, z Kirilovky, z Čechhradu. Již ani jména obcí si nepamatuji, bylo jich hodně, z Kavkazu, z Kubáně, od Donu. Měl jsem celý ročník Ruského Čecha, tak i Čechoslovan, ale o vše mne připravila ta revoluce.

V Rusku do 1. světové války se Čechům dařilo dobře, i v těch zapadlých obcích se měli dobře. My v Kolonščině jsme koupili roku 1913 makovský velkostatek, rozparcelovali jsme ho, vinopalna musela zůstat uzavřena, tak jsme ji prodali bratřím Páralům. Ti z ní udělali válcový mlýn, dlouho ale nemleli, brzo mletí volné bylo zakázáno. Měli jsme pěkný les, přes 60 desjatin. Ten sousední mužáci za dva týdny porazili, rozřezali a odvezli, nám nebylo povoleno do lesa ani vkročit, všechno přišlo nazmar, všechno revoluce pohltila. Pak většinu občanů ze zámožnějších vyvezli s rodinami do uralských lesů, na Sibiř, kde dělali

dřevorubce, jak muži, tak i ženy. Tak se české obce rozpadly. Na místa českých občanů se nastěhovali proletáři a to ponejvíce z mužiků a opilců. Někteří z našich se odstěhovali do Střední Asie, až k čínským hranicím, jako Tomášek, Kopecký, Václav Veselý - syn Janův, i Václav Sojka - ten nechal v Kijevě ženu s dětmi, byla u svých rodičů, on jel sám, i Jandovy dcery - Helena a Anna, jiní odjeli jen do Kijeva, tam pracovali v továrně "Bolševik", bývalý "Skřivánek".

V naší kolonii zůstalo jen několik Čechů - Průša, Bláha, Anton Veselý - bratr, Grigor Grof, Mejtřík Jan, syn Jaroslav s rodinou, Josef Linhart se synem Vénou, Plaštica, Jiří Ferkl, vdovy Marie /roz. Nyplová/ po Václavu Mejtříkovi, sama z Popovic u Jičina, Marie Veselá /roz. Konvalinková/ po našem Veníkovi, Anna /roz. Sojková/ po Ed. Perglerovi a Kmínkovi, J. Mol, Ornst Josef, jeho bratr Anton, Prášil, Věna Mejtřík, František Pergler, Pekárek, /pak/ Alexandr, Vladimír, Václav a Mikuláš Perglerové, pak vdova po Bohumilu Perglerovi, Knoblochová se sešla se starým Grofem a její syn Václav dělal v kolektivu koláře. Váchala dali do Makárova do školy, kde vyučoval kolářství. Josef a Vladimír Sojkové se oženili s Ukrajinkami, nevím, kde se zdržují. Jarouš Mejtřík má naší Bětušku, bydlí v Klavdijevě a ona pracuje v Kijevě. Vláďa - syn Jana Veselého - se rozešel se svojí ženou, ona je u rodičů s dcerou, ona pracuje v "Bolševiku", on se drží s nějakou Polkou. Venca Veselý byl ženat s Annou Grofovou, ale když jeho vyslali, tak ona se chytila nějakého Pilného, který ač negramotný byl v naší obci učitelem. Věna prý utekl z Luži a je teď řidičem nákladního vozu v Bílé Cerkvi pod falešným jménem. Antonovi synové: Toník se oženil s Ruskou a je v Nikolajevě, Viktor je v Klavdijevě, kde pracuje nevím. Ostatní domky zabrali Ukrajinci. Saša Antonův byl v Bratislavě strážníkem a tam zemřel, pravděpodobně otráven, ostatní snad jsou doma. Bratr Karel zemřel roku 1920, ona je v Kijevě, Věna pracuje v "Bolševiku", Vláďa, Jiří i Karel také tam. Jarouš je kdesi v Mogliavě, Josefa zastřelil strážný krasnoarmějec cestou ze Žitomíru, šel z práce po nedovolené cestě, zůstala po něm vdova se 2 dětmi. Kohoutovi - on zemřel roku 1939, jako hlídač v Kijevě v Puškinském parku, syn Václav měl za ženu Marušku Perglerovou, naši vnučku, je kdesi v Těťevě ve službě. Alexandr Kohout měl být zastřelen, pak ale byl vyslán do Archangelska. Mikuláš Kohout jako učitel byl odsouzen na tři roky, pak zůstal v Jaroslavi, tam se oženil s Ruskou. Kaluba po propuštění z trestu nesměl domů /odbyl si tam 5 let/, je snad kdesi u Černigova se ženou a svým schovancem Jaroušem Mildusem. Kubelka má ženu s dětmi v Kijevě a on je zde v republice u dcery, snad poloslepý, kdesi za Kolínem, rád bych s ním mluvil, ale on ani nechce odepsat, tak pokusů musím nechat. Nejvíce nám pověděl pan Lelek, který je na konsulátě v Kijevě řidičem. On u nás býval jako zajatec, kde pracoval, znal to u nás dobře. Sám pochází z Chlumce nad Cidlinou, má tam bratry. My jsme se v Chlumci zastavili, dověděli jsme se, jak se tam nyní s našimi lidmi zachází. Řekl, že Máňu Mejtříkovou, vdovu po Vénovi, sebrali a neví, kam ji převezli. Též Františka Perglera sebrali, on se jim protivil, tak ho svázali a on jim cestou zemřel, byl ubit. Kubelka prý zná jinou verzi o smrti Perglera, ale nemohu od něho žádnou zprávu dostat, bojí se prý s lidmi mluvit, aby neublížil své rodině, která zůstala v Sovětech. My jsme se také báli vyprávět o tamějších poměrech. Pokud budu živ, budu mít snad naději, že se s Kubelkou sejdu.

Dodatek k Pamětem mého otce, Mikuláše Františka Veselého
O kopilovském velkostatku

Když jsme se měli stěhovat z Ráček do Kopilova roku 1878, tak jsme v Demšíně na nádraží objednali železniční vůz a do něho jsme naložili brambory, nějaké domácí potřeby. Rodiče a mladší děti, byl to bratr Věna, sestra Pepa, pak Mejstříková se 4 dětmi, ti jeli drahou. Bratr Karel, já a sestra Roza jsme jeli vozem. Na vůz jsme dali sporák /nový/, pluh, brány, díž - v ní chleba, necky a ještě jiné domácí potřeby, za vozem uvázanou krávu. Mejstřík se synem Janem, Marií, vedli si také za vozem krávu, na voze pak domácí věci, měli ale dobrý vůz, udělal ho Maulík v Mizoči. My jsme měli koně, vůz jsme se museli dlužit, když jsme někam jeli, několikrát jsem říkal tatínkovi, abychom koupili vůz, ale on toho nedbal, že prý si necháme udělat u Hervolta, ale teď jsme dobrý vůz potřebovali. Otec tedy koupil od Poláka takovou kocábku-rachotinu, kola bez železných ráfů, tedy loukotě neokované. Vzali jsme si mužika se 3 koňmi do Žitomíra, Mejstřík připřáhl pár, my jednoho, vyjeli jsme v úterý před velikonočními svátky, do Žitomíru bylo asi 45 verst.

Dojeli jsme do Trojanova a tam jsme museli přenocovat, jedno kolo se nám polámalo. Šel jsem s Makarem ke koláři, a on, že by mně kolo prodal. Koupil jsem za 1 rubl a 20 kopějek, také neokované. Druhý den jsme dojeli do Žitomíra a zajeli do českého hostince k Šestákovi, přespali jsme tam. Ráno jsme pokračovali v cestě, jelo se již po silnici, přešlo. Silnice byla ostrá, na našich loukotích se tvořily třísky, krávy i koně byly hnedle otačeni, začali kulhat. Dojeli jsme do Korestyševa a museli jsme opět nocovat. Ráno jsme okovali koně a dojeli jsme do Kočerova, tam jsme museli koně překovat. Dojeli jsme do Staviště a znovu jsme nocovali, do Kopilova nám zbývalo asi 24 verst. Ráno jsme vyjeli a večer jsme byli v Kopilově. Naši byli na kolonii, z Kopilova tam bylo asi 6 verst.

Vypůjčili jsme si samovar a vařili jsme čaj, paní Nedzvědská nám poslala mazanec. Tak jsme byli přestěhováni do Kopilova, byla to dlouhá cesta, zkusili jsme dost, zvláště já s takovým vadným potahem. Později se to Jackovskému nelíbilo, tak jsme tam zůstali jenom my, ostatní se museli vystěhovat. Já jsem byl bez práce, tak na přání pana Jackovského od listopadu hlídal jsem panské pokoje. Ale hlavně jsem měl dohlížet na dědu Ivana Kostěnko, který hlídal stodoly, magazíny a chlévy s dobyt看em. V noci k ohřátí jsem pobýval v zemljance, byla tam velká pec "hruba", dobře vytopená, také palanda, na ní sláma, spali tam sloužící, kteří přede dnem měli krmit dobytek. Hlídal jsem celou zimu.

Na jaře roku 1880 nabídl mi pan Jackovský místo "prikážčika" /dohlizitele/. Tu službu dříve konal Polák Bočkovski, ale odešel. Služba to byla dosti odpovědná, byl jsem nezkušený mladík, k tomu jsem neznal místní řeč. Četl jsem mnoho ruských knih, brzo jsem se naučil polštinu, i s mužíky jsem se hnedle domluvil.

Mojí povinností bylo k večeru nebo brzo ráno obstarat lidi na práci ve vsi, potřebný počet, zapsat je, oznámit majiteli, kde kolik lidí je zaměstnáno. Potom jsem musel na poli dohlížet, aby se pracovalo. Též na pasáky jsem musel dohlédnout, pásli stádo dobytka a koní, byla to hřibata až do 4 roků, též březí kobyly, některé již s hřibaty, těch bylo 80 až 100 kusů, po žních jich bývalo méně - to se braly mladé do bran, i některé kobyly. Oralo se nejvíce s voly, těch bývalo přes 70, každé jaro se přibíraly mladé kusy, zapřahaly se tři páry do jednoho pluhu, mladé kusy doprostřed. Pluhy byly dřevěné, jen lemíž a krojidlo byly ze železa, plužní kola byla jako u vozů a byla bez ráfů, neokovaná.

Do bran se zapřahalo 10 koní do jedné řady za sebou, zadní byl přivázán k postraňku předchozího. Předního /prvního/ vedl člověk s dlouhým bičem, ale koně Jackovského se nemuseli honit, ti byli dobře živeni, běhali bez nucení, bývali pěkní. Mimo stádo /tabun/ bylo 40 koní dělných /rabočich/, 2x denně dostali oves. Mezi nimi byli 4 koně k jízdě pod sedlem, jednoho měl lanový, hlídal hranice velkostatku a les. Nejdříve to byl pan Tyškevič, ten ale hnedle zemřel, jeho místo převzal jeho švagr Nikolaj Kozlovski, byl svobodný. Na druhém koni jezdil pan Nedzvědski, to byl správce, jeho koník se měl dobře, jezdil málo a pomalu. Třetí byl můj, ten užil nejvíce, zvláště o žních nebo o senách, to jsem jezdil do poledna na jednom, odpoledne pak na jiném, s koně jsem takřka celý den ani neslezl, zvláště některý den byl stále v kole, já jsem ho ale dle možnosti šetřil.

Na jaře se oralo na pohanku a proso, půda na oves se orala již na podzim, na jaře pak se rozryla jen rádlem voly. Předě žněmi se oraly úhory, někdy se pařahali i koně, to ale do malých pluhů. Ty úhory se na podzim rádlem zrýpaly, zasely, uvláčely. K jarnímu setí se oralo na podzim, na jaře pak jen rádlem rozrylo, zase, zavláčelo. Selo se ovšem ručně. Jedna sečka byla k dispozici, ale také jen rozhazovala zrní, s tou se sela jen pšenice. Půda byla dobrá, ale při takové "péči" dávala malý užitek, ale pro Jackovského to stačilo.

Když po letech statek koupil Němec von Mekk, zavedl moderní hospodaření, jak se pracovalo v cizině. Tak tam bylo všeho, veliké výnosy, obilí, hlavně pšenice, řepy, mrkve, zeleniny. Revoluce ovšem všechno zničila.

Když končilo podzimní orání, dostavily se mrazíky. Pak jsem jezdil s lidmi do krasnohorského lesa pro dříví, vždy se šesti povozy. To se brala sáhová polena. Já jel na koni, když napadl sníh, tak na malých sáňkách. Jezdil jsem s nimi, ovšem, aby se nekradlo. Když napadl sníh, pak vozili seno z Krasnohorcky. Byla vzdálena od Kopilova asi 18 verst. To byl také majetek Jackovského, výměra v Kopilově činila 2.000 desjatín, v Krasnohorce bylo 1.000 desjatín - většinou ale lesy a luka, seno se vozilo do Kopilova /desjatina se rovná přibližně asi 3 a třičtvrtě korce/.

V zimě ráno vyjelo 6 koňských potahů a 14 až 16 tažených voly - s těmito jeli jen dva panští dělníci, ostatní kočové byli sjednání jako příležitostní. Koně řídili výhradně stálí dělníci ve statku. Já jsem jel na sáňkách s jedním koněm společně s koňskými potahy napřed. V Krasnohorce se naložilo seno a jelo se domů. Mezitím dojely potahy s voly, naložilo se seno, pak zajeli do dvora, tam přenocovali, ráno se voly napojili a jelo se domů. Já jel vzadu na sáňkách, aby se neztrácelo seno, jelo se téměř stále lesem. Když byla sanice, to jsme jezdili několikrát za zimu. Jinak jsem byl stále při dobytku, aby byl nakrmen a napojen. Při napájení musel být k dohlížení, když jsem já nemohl, pak dohlížel děda Dombrovski, byl zaměstnán jako "humenný" /patrně v rostlinné výrobě - poznámka Josefa Veselého/.

Na jaře 1881 jsem zůstal u Jackovského ještě na rok. V létě jsme koupili na kolonii od Hýbla a Tepera díly pozemků. Naši se přestěhovali na kolonii, já jsem pak bydlel v Kopilově u Nedzvědských. Na jaře v příštím roce /1882/ jsem se nemohl dohodnout s Jackovským, šel jsem domů, mladý Jackovský mne nechtěl pustit, ani peníze mi nedoplatil, později je přece poslal. V roce 1883 poslal pro mne Jackovský Žida, abych přišel, byl jsem pak v Kopilově dva měsíce, jak bylo potom, to snad napíši ještě jinde. /O tom jsem ale nikde nic nenašel!! - poznámka Josefa Veselého/

Poznámka MUDr. Josefa Veselého, syna Mikuláše Františka Veselého:

Můj děd, otec mého otce - narozen 16. října 1821 - Josef Veselý, zemřel 1897 v listopadu.

Jeho manželka, moje babička - narozena 1. května 1827 - Anna rozená Smetanová, zemřela roku 1890 v říjnu.

Děd - otec matky méj, narozen 2. června 1829 - Josef Hojer, zemřel 16. 7. 1895.

Jeho manželka - moje babička, narozena 2. února 1831 - Marie rozená Smetanová, zemřela roku 1901 před vánoci.

Obrozenec Josef Antonín Seydl, berounský děkan, narozen byl 9. dubna 1775.

O školním věku Mikuláše Františka Veselého a škole v Hýskově

Do školy jsem začal chodit roku 1865, to mi ještě nebylo ani 6 let. Starším učitelem byl Martin Pertlík, podučitelem byl František Šlegr, ten byl již také v pokročilejším věku, učitelské vzdělání ani neměl, ale učil nás dobře, já jsem ho vždy ctil a vážil, jako dobrého učitele. K němu jsem chodil 2 roky, pak mne převedl do druhé třídy. Učitel Pertlík původně s tím nesouhlasil, že jsem ještě mlád, ale podučitel zase řekl, že do První třídy již nepatřím, že mám postoupit.

Naši učitelové také časem hrávali v hospodě při zábavě. Také 2x jsem je viděl, když hráli, starší učitel housle a mladší flétnu, Sojka vážný druhé housle a Moucha, také bývalý učitel, basu, bylo to kvarteto. Jednou jsem chodil s panem učitelem Šlegrem o vánočních svátcích s koledou po Hýskově ještě s 2 žáky. Druhý učitel Pertlík chodil s druhými hochy po Staré Huti. Zpívali jsme: Pochválen buď pane pánů od nás třech pohanů, K Tvým svatým nohám padáme a v počtu býti žádáme svatých nebešťanů, k tomu Když Tě pozdravujem, dary obětujem, zlato kadilo a myrhu, lásku naději a víru, tím Tobě slibujem. Učitel psal na dveře křídou K plus M plus B. To se stalo jen jedenkrát, více se nechodilo. Vykoledovali jsme každý 20 krejcarů, učitelovi se dávalo zvlášť. Pak si museli pánové učitelové pomáhat různě, jak to šlo, nejvíce s hudbou. Učitel Pertlík hrával také při mši na varhany, nejvíce se mi líbilo, když hrál o Vánocích ty dudácké ukolébavky, ty jsem slyšel jen od něho, nikde jinde je nehráli, aspoň ne tak pěkně jako on.

V zimě se chodilo do školy líp, ale v létě jsem musel ráno před vyučováním napást krávy, pak jsem mohl jít do školy. V létě nás bývalo ve škole málo. Odpoledne jsem šel opět do školy, tam jsem byl do půl čtvrté hodiny, pak jsem zase hnal krávy na pastvu. V létě nás bylo někdy sotva 6 nebo 7 žáků ve škole, v zimě pak bývalo v I. třídě až 130 dětí, druhé 80 až 90 dětí. Někteří chodili do školy 6 let a nenaučili se ani čtení. To když měla býti zkouška, tak říkal jim učitel, aby zůstali doma. Tenkrát bývali při zkouškách nejvíce jen kněží, vikář a farář, pak starosta a rodiče. V pozdějších letech již býval při zkoušce inspektor, nevědělo se, kdy inspektor přijde, to již učitel nemohl ty zaostalé nechat doma, ale ani inspektor se o ně nezajímal, bylo to všude stejné na všech školách. Tak přeplněné třídy nebyly snad nikde, jako v Hýskově.

Když jsme šli do školy i ze školy, vždy jsme rodičům políbili ruku. Byl-li někdo u nás náhodou na návštěvě - strýc nebo teta - i jim jsme ruku políbili. Každou neděli jsme chodívali /i v svátek/ do kostela. Nebyla-li u nás mše, pak jsme šli do Berouna, nejvíce na devátou. Tenkrát byla mládež vedena k náboženství a já když jsem nemohl být v neděli v chrámu Páně, to mi připadalo, že ani není svátek. Když jsme byli v Rusku, tam nablízku nebyl kostel, tož jsme nikam nechodili. Až když jsme přijali pravoslavné náboženství, pak jsme chodívali každou neděli i svátek do církve. Zpívaly tam naše děti, synové i dcery zpívaly při bohoslužbách, moc se nám to líbilo.

Ovšem revoluce všechno převrátila, vše se zhroutilo. Popům odebrali půdu i obytné domy, museli si najmout byt u mužů, stejně i jejich pomocníci /djakové/. Duchovenstvo udržovali si sami občané, ovšem jen dobrovolně - kdo nechtěl, nic nemusel dát. Přesto v každé obci, kde ještě zůstala církev, tak si lidé vydržovali svými prostředky duchovního. V Kolonščině byl ukrajinský pop - otec Ivan, hodný člověk a moudrý, nevím, zda se tam udržel. Stav se zhoršoval rok od roku. Lidé neměli z čeho dávat, sami ničeho neměli.

Poprvé v pravoslavné církvi

Tenkrát, když jsem jel k Františku Sojkovi do Mizoče, to jsem nastoupil do vlaku v Olšance a ve Zdobunově vystoupil. Přijel jsem večer a chtěl jsem se podívat k Helclovům, neb mně Hojerovi říkali, abychom se u nich zastavili, podívali se na Annu, jejich dceru, ona měla Františka Helcla. Návštěvu jsem musel odložit na ráno, přespal jsem v hospodě, mám za to, že to byla hospoda bratra kijevského doktora Vondráka. Tam jsem se sešel s krajany, kteří byli z Mizoče, domluvil jsem se, že s nimi půjdu ráno. Zašel jsem k Helclovým, u nich jsem posnídal a spěchal jsem, aby mi spolucestující zatím neodešli. Helclovi měli řeznictví a uzenářství, byli dosud bezdětní, snad nebyli dlouho spolu. Když jsme pak prošli asi 9 verst, byli jsme v nějaké vesnici, nepamatuji se na jméno obce. Tam jsme něco pojedli a právě tam dokončovali stavbu pravoslavné církve. Zašli se do církve podívat, již ji malovali, ale to byly krásné obrazy, to jsem ještě v životě neviděl, jak jsem hluboce byl dojat, obrazy jako živé, nikdy jsem na ten chrám nezapomněl. Tak krásný jsem nikde na vesnici neviděl a navštěvoval jsem potom četné církve, zvláště když jsme přestoupili na pravoslavné vyznání, na tu první církev jsem nikdy nezapomněl.

U Maulíků v Mizoči jsem přespal a druhý den jsem šel do Ozeran na dráhu a jel jsem do Dubna. Tam jsem najal u Žida povoz a jel jsem do Mstyčina, tam jsem poobědval, kočí nakrmil koně a jeli jsme zpět. Kufry jsem přivezl, ale boty dvoje u nich zapomněl. Brzo potom psal František Sojka, když již naši přijeli z Čech, že se bude ženit, abychom s Janem Mejtříkem přijeli na svatbu za mládence. Naši připomněli, že si budu moci zajít pro boty do Mstyšina, které jsem tam zapomněl.

Na svatbu jsme přijeli v sobotu a v neděli se jelo do Mizoče k oddávkám. Kněz byl v Ostrogu, měl se vrátit, ale nepřijel, svatba se tedy odložila na druhý den, ale veselice se odbyla ovšem v neděli. K oddávkám došlo až v úterý v Ostrogu. Já pak druhý den ve středu jsem jel do Ozeran, odtud jsem pak jel vlakem do Dubna. Z Dubna jsem šel pěšky do Mstyšina, dorazil jsem tam před večerem. Ve 2 hodiny v noci jsem vyšel a šel opět pěšky do Dubna, bylo to 36 verst, je to přes 40 km. Den předtím s cestou do Ozeran jsem ušel aspoň 55 km. U Marešů jsem si vzal do kapsy kus chleba a telecí pečení, šlo se mi dosti dobře, než jsem si sedl. Za M. Targovicemi jsem si sedl na mez a snídal jsem. Vstal jsem opět, ale již se mi šlo hůře. Pak, když jsem se dostal na mlýnovskou silnici /šlach/, musel jsem stále přezouvat boty, domníval jsem se, že se mi lépe půjde, zkoušel jsem i chůzi bosky. Konečně jsem se dostal do Dubna, u Venturů jsem obědval a šel jsem na nádraží. Předpokládal jsem, že se svezu, Židé často jezdili povozem k vlaku, vzdálenost na nádraží činí 4 km. Jeden Žid jel, já jsem mu nabídl 10 kopějek. Žid požadoval 20 kopějek, za 4 km! Já myslel, že mě přece vezme, ale ten nechtěl, šel jsem tedy, zbývalo mi ještě asi 2 km, v tom do nádraží vjížděl vlak. Pustil jsem se do běhu, nohy jsem necítil. Když jsem již přibíhal, náhodná ženská mi řekla, abych nespěchal, že vlak stojí na nádraží delší dobu. Když jsem se podíval na sebe do zrcadla, tak jsem se zhrozil, já jsem byl úplně černý, lidé se na mě dívali jako na divocha. Sedl jsem do vozu želez., když jsem pak dojel do Ozeran, to jsem se nemohl postavit na nohy, lidé mi pomohli sestoupit. Já se posadil na peroně na sedadlo, procházeli se tam dva páni, všimli se mé hrozně podoby, ptali se, co se mi přihodilo, já jsem jim vypověděl, co jsem prodělal. Jeden z nich byl učitel z Hlinska, druhý nějaký úředník, vzali mne podpaží mezi sebe a hodnou chvíli mne po peroně vodili. Když pak jsem se trochu rozchodil, ukázali mně cestu do Mizoče, začínala u většího stromu. Šel jsem k tomu stromu, bylo mně k omdlení. Sedl jsem si tam a za chvíli se spustila z nosu krev, pak i z úst, byla úplně černá. Myslel jsem, že přišel můj konec, krve odešlo hodně. Pociťoval jsem potom jisté

zlepšení, právě přijel sedlák - mužík pro úrodu žita. Požádal jsem ho, aby mne dovezl do Mizoče, požádal 25 kopějek, dal jsem mu je, a on mne dovezl. Tenkrát jsem nebyl daleko od smrti. Ledacos se v životě nerozumného provede, nemusel jsem tak spěchat.

Jak jsme dělali na Rusi banderium

V květnu roku 1896 byla korunovace císaře Mikuláše II. Alexandroviče, bylo to na třetí den svatodušních svátků. Byli jsme na bohoslužbách, duchovní nám oznamoval, že bude sloužen "moleben" - bohoslužby za zdraví císaře a nás vybízel, abychom se také zúčastnili. Slíbili jsme, že přijedeme. O svátcích jsme měli hosty z Kijeva, dost se pilo, večer tancovalo, právě se církve v Kološčině opravovala, vnitřek maloval malíř, Rus, ještě mladý, po něm jsme vzkázali, že přijedeme na koních. Druhý den ten slib nás mrzel, ale nedalo se nic dělat, slib jsme museli splnit a na koních k molebenu přijet. Tak jsme se druhý den vypravili, jeli jsme na koních, po dvou za sebou, každý přes rameno červenobílou šerpu, muzika nám hrála - Jan Mejstřík na harmoniku, Pekárek na houslu, k tomu jeden prapor.

V Kološčině při našem příjezdu bylo hotové pozdvižení, lidí plná ulice. Ukrajínští sedláci křičeli hurá "vot Čechy", pop měl také radost, měl doma hosty, bylo mnoho chvály. Po církevních službách se nesly stoly, hned se objevila vodka, mužáci přinesli hrnce jídla, jedlo se i pilo, ale my jsme museli k popovi do jeho domku. Tam se ovšem také pilo, takže někteří domů nejeli na koních, ale na voze. Tenkrát se nám to vydařilo, psalo se o tom i v novinách kijevských, byli jsme pochváleni. Když se chodilo kolem církve v průvodu, tak baťuška žádal, aby naši hudebníci zahráli církevní hymnu "Kol slaven", ale naši hudebníci ji neznali, tak zahráli "Kde domov můj", bylo to také dobré.